PAVLENKO-CSIAURELI

BERLIN ELESTE

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

PAVLENKO-CSIAURELI • BERLIN ELESTE

PAVLENKO-CSIAURELI

BERLIN ELESTE

FILMREGÉNY

MÁSODIK KIADÁS

ÚJ MAGYAR KÖNYVKIADÓ

A könyv eredeti címe:

ПАДЕНИЕ БЕРЛИНА

Fordította:
SZEKERES JÓZSEF

A könyv borítékján: Vladimir Valerianovics Bogatkin Berlin eleste című rajza. — A könyvet díszítő fényképek a „Berlin eleste" című hatalmas szovjet filmből valók.

Ez a második kiadás megjelent 1950 október havában az Új Magyar Könyvkiadónál. Felelős kiadó: az Új Magyar Könyvkiadó vezérigazgatója. Felelős lektor: Bárány Tamás. Műszaki felelős: Siklós Béla. Készült a Budapesti Szikra Nyomda gépein. Felelős: Radnóti Károly.

Copyright by Új Magyar Könyvkiadó Budapest 1950.

GIGANTIKUS GYÁR és mellette festői gyári lakótelep körvonalai rajzolódnak ki a hajnali égen. Mindjárt virrad. Még a madarak sem ocsudtak fel igazán álmukból és álmosan berzenkednek a fák friss, tavaszi zöldjében.

Most azonban a csendet a gyári gőzkürt hatalmas, mély hangja töri meg. Oktávja fenségesen megremegteti a levegőt, mint egy nagyszerű kórus.

A levelek között csivitelni kezdenek a madarak. Egy lompos kutya, hangosan ásítva, kelletlenül kikászálódik óljából, és álmos szemekkel körülbámul.

Valahol a távolban bizonytalanul mormolni kezd a rádió. Megkezdődött a nap, jóllehet, nincs még egészen világos.

Martin-üzem.

...Az olvasztott fém fénye vakítja a szemet. Csapolás. A tüzes sugár felénktör.

Munkaruhás, egyujjú-kesztyűs és kékszemüveges acélöntők alig kivehető alakjai mozognak az izzó kohók körül.

Egy fiatal olvasztár, szemüvegét homlokára tolva, leül és megtörli arcát. A láng fénye játszik alakján. Úgy látszik, hogy épp most lobbant fel a láng.

Az olvasztárhoz most érkezik futva Zajcev, a faliújság szerkesztője, kezében a „Vörös Acélöntő" kész példányával.

— Aljos, — kiált, de az üzem zajában hangja alig hallható — mennyit öntöttél a váltás alatt? — És meg sem hallgatva a választ, a sokszorosított újság első oldalát mutatja, amelynek közepén Alekszej fényképe virít.

— Lám, hős lesz belőled! Tegnap tíz tonnát adtál négyzetméterenként. Ma sem torpantál meg?

— Eredj a fenébe — legyint fáradtan Alekszej. — Írd: ma tizenegy tonna!

Zajcev örvendező álmélkodással eltűnik.

Követjük a Martin-üzemen keresztül.

Egy távoli sarokban, fiatal tanítónőjük körül csoportosulva, iskolás gyerekek fészkelődnek riadtan. A tanítónő valamit mesél és a gyerekek lesik ajka és keze mozdulatait.

— Gyerekek, már meséltem nektek arról, hogy az első vasgyárakat Péter cár építtette Oroszországban, de ezek kicsinyek voltak ... — mondja a tanítónő.

— Natálja Vasziljevna, Sztahánov is Péter cár alatt volt? — szakítja félbe Lonyka Gurov.

A tanítónő mosolyogva válaszol:

— Mit gondolsz! Sztahánov a mi, szovjet korunkban született. Ilyen emberek, mint ő, azelőtt nem lehettek ...

A tanítónő igen fiatal, talán húsz éves és rendkívül szép. Finom, szinte gyermeki alakja nagy akaratot fejez ki, arca nyílt és bátor.

Szemmelláthatólag hosszabb előadásra készül, de a Vörös Acélöntő odarohanó szerkesztője megzavarja

— Hát ez mi? Ez micsoda? — kiabál már messziről. — Kirándulás? A sajtó pedig semmit sem tud róla... Hát ez hogy lehet? Nem szép dolog, Natálja Vasziljevna! — és kezetszorít a leánnyal, tréfás haragot színlelve. — De azért megemlékezünk a kirándulásról is. — Ügyesen szétgöngyölíti a lapot és sebesen a sarkába írja: „Rumjanceva elvtársnő tanulmányi kirándulása."

A gyerekek ez idő alatt egymást lökdösve a gyár legjobb olvasztárának, Alekszej Ivánovnak képét nézegetik.

— No, én sietek, Natálja Vasziljevna! — mormogja Zajcev. — Aljoska Iványov ma tizenegy tonnát öntött, szépségem! — És otthagyva a kirándulókat, az üzemből a széles gyárudvaron keresztül az irodába rohan. Futás közben az újságot lobogtatja és így kiált a szembejövőknek: — Négyzetméterenként tizenegy tonna!... El tudja ezt képzelni?!

...A GYÁRIGAZGATÓ TITKÁRNŐJE, Lidia Nikolajevna, mutatós leány, akinek fején a fürtök oly szépen és bonyolultan rendeződnek el, mintha csak valami csokoládétorta volna. Telefonon beszél:

— Nincs itt... Igen, igen. Mi az, röntgenkészüléke van? No, el van foglalva, hát azért nem...

Megszólal a másik telefon. Az első kagylót le sem téve, füléhez emeli a másodikat.

— Halló! Nincs itt az igazgató. Micsoda? — arca egyszeriben megkövül. Óriási izgalommal ugrik fel. — A Pravdában olvastad? Nem lehet! Komszo-

molista szavadra? — És lecsapva a telefonkagylót megkéri a berohanó Zajcevet: — Kosztya, kedvesem, szaladj Tomasevics komszomoltitkárhoz, hozd ide a Pravdát, hozzánk mindenkinél később adják be. Gyorsan, gyorsan...!

Zajcev, aki nem érti, miért olyan sürgős a dolog, így szól:

— Hmelnyickijvel akartam beszélni. Aljoska Iványov ma tizenegy tonnát öntött.

— Hagyd, Hmelnyickijnek dolga van. Szaladj, ha mondom, a Pravdáért. Ilyesmi történt!...

Zajcev, akire önkéntelenül átragadt Lidia Nikolajevna izgatottsága, ledobja ujságját és eltűnik, a titkárnő pedig haját megigazítva, belép a dolgozószobába, amelynek ajtaján ez a felirat áll: „Gyárigazgató".

Hmelnyickij, a munkásigazgató, hatalmas termetű, egészséges férfi, akinek kezében az írótoll szinte fűszálnak tűnik, munkájába mélyed.

— Vaszilij Vasziljevics, — zihálja a titkárnő — Vaszilij Vasziljevics!

— Tűnj el! — felel az bosszúsan, fel sem nézve munkájából.

— Vaszilij Vasziljevics!

— Tűnj el, ha mondom!

— Nem tűnök... Vörös Zászlót kapott az üzemünk...

— Micsoda?

Hmelnyickij felpattan az asztaltól és a széket feldöntve, a szoba közepén terem. A titkárnő valóban el akar tünni az ajtó mögött, de ő karonragadja és magához rántja:

— Miféle fecsegés ez?

— Nem fecsegés ez, hanem a Pravda írja!

— Hol a Pravda?

— Hisz maga sohasem jut hozzá itt az olvasásához, ezért a lakására küldetem — hebegi Lidia Nikolajevna, időnként fürtjeit igazgatva, Hmelnyickij pedig oly erősen fogja és rángatja, mintha vállból ki akarná cibálni a karját.

Tomasevics komszomoltitkár, Zajcev, a faliújság szerkesztője és Jermilov, érdemes acélöntő ront be a szobába kopogtatás nélkül.

— Hur-rá! — kiáltják és levegőbe kezdik dobálni Hmelnyickijt, az pedig kirántja kezükből a Pravdát és miközben majd a mennyezetig röpül, a csillár alatt a kitüntetésről szóló cikket próbálja olvasni.

Jermilov, aki már betéve tudja a rendeletet, beszámol:

— Aljosa Ivánovnak Lenin-rend, neked, Vasziljevics, szintén, nekem a...

Hmelnyickij oda se hallgat, az irodából a gyárudvarra rohan, amelyet már elöntött a tömeg. Összeverődött a munkát most befejező műszak minden dolgozója.

— Mi az? — kiált, amikor meglátja a sokszáz tétlenül beszélgető embert. — Dolgozni!!!

— Ki fog neked dolgozni ilyen napon? — szól Jermilov. — Ilyen napon ünnepelni kell! Vasziljics, egy kis vodkát kellene rendelnünk, nem gondolod?

— Adok én neked vodkát — förmed rá Hmelnyickij és már benn is van a Martin-üzemben.

Útközben találkozik a gyerekek csoportjával, élükön Rumjancevával. Megáll futtában.

— Nos hát, drága Natálja... tovább nem tudom... Segíts már ki!

— Vasziljevna!

— Vasziljevna, persze! Hallottad, micsoda örömünk van?

— Nem, még semmit sem tudok.

Hmelnyickij elkeseredett arcot vág, mintha a foga fájna:

— Ó, uram, micsoda elszakadás az élettől! Érdemrenddel tüntettek ki bennünket! Estére előadás a klubban a legjobb dolgozókról, helyes?

— Helyes, — felel gépiesen a tanítónő.

— Te adsz elő Ivánovról...

— Én? Fogalmam sincs róla, Vaszilij Vasziljevics.

— Épp itt az ideje, hogy egyszer már fogalmat alkoss róla! Miféle elmaradottság ez, mi? Nyolc óra harminckor várlak!

Rumjanceva vitatkozni próbál.

— Hallgass! Elszaladsz az édesanyjához, tudakozódol... csak... no, úgy általában... Nyolc óra harminckor várlak... — és ezzel besiet az üzembe, ahol társai körében fáradtan és riadtan ül Ivánov — a nap hőse.

... FESTŐI MUNKASLAKÓTELEP. Csendes, árnyas utcák. Előkertes kis házak...

Natasa Rumjanceva megy, körülötte iskolásgyerekek. Kórusban énekelnek.

A kertkapun Iványov lép ki tiszta ruhában és kalapban, kiborotvált arccal.

— Nem tudja, melyik Ivánovék háza? — kérdi tőle Natasa.

— Éppen ez az — feleli egykedvűen a fiatalember, ügyet sem vetve a tanítónőre és gyors léptekkel távozik.

A gyerekek csodálkoznak:

— Hiszen éppen ez volt Iványov, Natalja Vasziljevna. Nem ismerte meg?

Natasa bemegy az udvarba. A gyerekek a kertajtónál várnak. Zsebükből bábuk kerülnek elő és megkezdődik a játék. Lonyka Gurov borzas, fekete kutyája élénk részt vesz a fiúk játékában.

Pitvar. Öregasszony jön szemközt.

— Bocsánat, itt lakik Alekszej Iványov elvtárs?

— Igen, épp most ment el. Nem találkoztak?... Aljosa! — hívja. — Aljosa!

Natasa zavartan megállítja:

— Nem kell, nem kell! Részemre, őszintén szólva, kellemesebb magával.

A gyerekek a kerítés résein keresztül figyelik, hogy mi történik az udvaron.

Iványov anyja és Natasa egy virágzó fagyalbokor, az orosz tavasz hírnöke mellett ülnek le.

Az öregasszony mesél:

— Mi évszázadok óta acélöntők vagyunk; megboldogult férjem is acélöntő volt, apám is egész életében ezzel foglalkozott, nagyapáink, ükapáink is. Kezdetben az Uralban élt a családunk, aztán ide huzódtunk át, Sztálin alatt, hogy úgy mondjam, meghívtak bennünket példát mutatni, mert nem vagyunk ám mi olyan akármilyen emberek, kislány. Ismert emberek vagyunk, tisztában voltunk mindig saját értékünkkel is. Aljosenka, persze, túlszárnyalta min-

den ősapját, nagy becsületre tett szert. Magunk között nem egyszer azt mondja: „Én mama, sztálini ember vagyok." És igaz; sztálini ember, nem fél az semmitől, nincsen számára akadály. Makacs legény lett belőle, adjon neki isten szerencsét... Tudásvágyó kisfiú volt, mindenbe belekapott. Órához jutott, vagy harmonikához: tüstént kezébe vette és már szét is szedte.

A gyerekek a kerítéshez símulva hallgatják. A játékról egészen megfeledkeznek. Minden figyelmüket az öregasszony elbeszélése köti le. Natasa megkérdi:

— Már minden csodálatost elmesélt nekem, Antonina Ivánovna, csak egyet nem mondott el: mikor született a fia?

— Ó, szép kicsi anyám! — mondja az öregasszony. — Ezt egészen elfelejtettem. Pedig az én fiam egyidős az állammal. 1917 október 25-én született. Boldogult férjem gyakran mondta: „Te, mama, mint az Auróra cirkáló, fiút lőttél a régi rendszerre." Bizony: mint az ágyúgolyó: olyan ő is! A világon mindent szétver!...

... A gyerekek elragadtatottan sugdolóznak a kerítésnél:

— Ki az az Auróra? Ő az talán?

— Dehogy is ő, ez olyan... hasonlat.

— Te vagy hasonlat! Öregasszony ez, nem pedig cirkáló...

— Majd adok neked egy nyaklevest, aztán tudni fogod, hogy ki az az Auróra!

Dulakodás támad, amely gyorsan hangos csetepatévá válik.

Valaki háttal a kerítésnek esik. A kerítés meghajlik. Néhány hang kiabálni kezd:

— Visszakézről nem szabad! Hívom Natálja Vasziljevnát... Natálja Vasziljevna, Lonyka hajítófával verekszik... Natálja Vasziljevna!

Natasa Rumjanceva bosszankodva búcsúzik a kapunál Iványov anyjától.

— Jöjjön el este a klubba — invitálja Natasa.

— Eljövök, eljövök, szép kicsi anyám, — mondja az öregasszony, — meghallgatom az előadásodat.

... A NAGY KLUB zsúfolásig telve. Az elnökségben Hmelnyickij, Jermilov, mérnökök, a munkások között a nézőtéren Iványov. A veriték patakokban ömlik róla, mintha csak tüzes vasalóra ültették volna. Mellette barátai: Kosztya Zajcev és Tomasevics.

Natasa az emelvényen áll. Izgatottan beszél:

— Minden a miénk; az acél is, amit olvasztunk, a gépek is, amiket ebből az acélból gyártanak. Boldog vagyok, hogy ilyen nagyszerű korban élek és hogy nemzedékem első soraiban olyan emberek haladnak, mint Alekszej Iványov.

Taps.

Iványov Rumjancevát nézegeti. Nem tudja elhinni, hogy ez a kislány ilyen értelmesen tud beszélni.

Kosztya Zajcev taps közben oldalbaböki Alekszejt:

— Jó agitátort találtál magadnak, Aljoska.

Az zavartan köhécsel:

— Az ördög tudja, mit akar...

Natasa hangja hallatszik:

— Szeme láttára született országunk. S azzal együtt férfiasodott és erősödött Iványov jelleme...

Végigfutunk szemünkkel a termen, az ülők arcán.

Az első sorban Antonina Ivánovna, Iványov anyja, mellette más anyák és apák, öreg acélöntők, mellükön kitüntetésekkel és érdemrendekkel.

Távolabb a tejfelesszájú ifjúság, fiúk és leányok, az ő mellükön is érmek és érdemrendek, aztán a legfiatalabbak, a gyári szakiskolások, a jövendő acélöntők.

Az egész tömeg hatalmas, erős, vidám.

Iványov tekintete szakadatlanul és ujjongva követi Natasát.

Zajcev oldalbaböki Tomasevicset, hogy felhívja figyelmét Ivánovra.

Tomasevics Alekszej fülébe súgja:

— Hol ismerkedtél meg vele?

— Hiszen nem is ismerem.

— Akkor honnan tud rólad? Hogy tudásvágyó, meg hogy órát csinált?...

— Tudja a macska. Én nem ismerem.

— Ne hazudj. Azt hittem, hogy csak Kosztka Zajcev meg én törjük magunkat utána, aztán kisül, hogy téged is ugyanaz a csizma szorít, testvér.

— Hagyd már abba! — dühödik fel Iványov, de tekintetét nem tudja levenni Rumjanceváról.

Zajcev elkeseredetten súgja Tomasevicsnek:

— Fuccs a koncertünknek, Vitya! Hallod, hogy beszél Aljosáról? Hős, meg a jövő embere...

— Várj csak, Kosztka; majd ha te rágyujtasz egy nótára, én meg eljátszom valami új dolgot, így kezd majd beszélni rólunk is. Bíz isten!... Ezt csak kötelességből csinálja, társadalmi munkaként!

Rumjanceva folytatja:

— Nagyon izgatott vagyok, mert még sohasem tartottam beszédet. Azt hiszem, maguk megértik ezt. Mindjárt be is fejezem. Ezt akartam csak mondani, elvtársak... Ki vezetett minket a mai nap győzelméig? Ki nyitott meg előttünk minden lehetőséget? Tudják, kire gondolok. De még azt akarom mondani: számomra a legnagyobb boldogság az lenne, ha találkozhatnám vele és megmondhatnám neki, hogy én... de miután ez lehetetlen... csak azt mondom: éljen Sztálin elvtárs, aki nagy és boldog életre vezetett bennünket!

A teremben mindenki feláll; dörgő taps csattan fel.

NATASA HÁZIKÓJA sűrű orgonabokrok mögül kandikál ki. A kitárt ablakokból nevetés és zene szűrődik ki. Az ablakban kivehető Zajcev és Tomasevics jókedvű arca.

Alekszej Iványov, mintegy véletlenül, a másik oldalon halad el, szeme sarkából figyelve, hogy mi történik Natasánál. Nem tudja elhatározni magát, hogy közelebb menjen. Jólszabott, sötétkék kabátot visel, alóla kigombolt nyakú, bonyolult mintával kivarrt selyeming látszik ki, lábán pedig világossárga cipő, amely olyan élesen nyikorog, mintha mellette fát fűrészelne valaki. Iványov néhányszor már odament a limonádéárushoz és megöntözte a talpakat vízzel, mindannyiszor egyszerre három pohárral. A kisfiúk a kioszkoknál nagy ujjongással figyelik, hogyan öntözi cipőjét a híres Iványov.

— Öntsd, ne sajnáld, két termést is aratsz! — kiabálják hahotázva.

Ebben a pillanatban Zajcev és Tomasevics az utcára lépnek. Natasa az ablakból utánuk kiált:

— Ne felejtsetek el nekem két jegyet!

— Minek magának kettő? — csodálkozik Zajcev, de a leány nem válaszol.

Iványov el szeretne bújni, de barátai már messziről észrevették.

— Ljoska, gyerünk Tomasevics hangversenyére! — kiált Zajcev.

Iványov zavartan szabadkozik:

— Bizisten, nem mehetek, dolgom van...

— Rumjancevára felügyel... Az ő számára kérte hát a második jegyet, — mosolyodik el Zajcev. — Hát, tudod, én csak annyit mondok neked — és énekelni kezd:

Néked fittyet hány e lányka,
Nincs hozzád egy jó szava,
Hej, hiába jársz utána,
Egyedül mehetsz haza.

A fiúk elmennek. Kosztya Zajcev erős hangja messze elhangzik az egész lakótelep fölött.

A cipő az öntözés után még erősebben nyikorog. És valójában erre az átható nyikorgásra figyel fel Natasa, aki az utca mögött húzódó kis előkertre nyíló ablak melletti íróasztalánál ül.

Kinéz az ablakon és az orgonabokrokon keresztül meglátja Iványovot, aki óvatosan surran el az utcán. Elmosolyodik.

A kitüntetett Iványov munkatársai között

Alekszej Iványov olvasztár, a szocialista munka hőse.

— Maga fűrészeli a fát? — kiáltja az ablakból. A fiú vérvörös arccal megáll. — Jöjjön ide — hívja Natasa, majd az ablakdeszkára ül.

Iványov benéz a leányos egyszerűséggel berendezett szobába. Fehér pikétakaróval leterített szűk vaságy, a falakon nyomatok, az ablakokon könnyű tüllfüggönyök, könyvespolc és íróasztal, dolgozatfüzetekkel.

A fiú az előkertben áll, Natasa szobájának ablakánál, Natasa pedig könnyű selyemblúzban és kockás szoknyában, felhúzza lábát az ablakdeszkára; így kicsiségében is felülről néz le erre az óriásra.

Natasa íróasztala felkelti a fiú figyelmét.

— Hát ez kicsoda? — bök ujjával egy vaskos könyv felé.

— Puskin! — feleli látható büszkeséggel Natasa.

— Tanultam valaha, de aztán nem jutottam hozzá, hogy olvassam, — ismeri be Iványov, — mert hát a mi bátyánknak nincs valami különös szüksége versekre... semmi hasznukat nem látja... — jegyzi meg kissé gúnyosan; ezzel a gúnnyal leplezve tudatlansága beismerése miatt érzett zavarát.

— Nem látja hasznukat?! —... és már idézi is fejből:

„Nevemből, mondd, feléd mi zeng,
Enyészve, mint a távol éjbe
Futó hullám borús zenéje,
Mint hang, mely bús fák közt eseng?..."

— No, ez a szerelemről szól, mi van ebben? — ellenkezik Iványov. — De a tudomány vagy a termelés? Ilyesmit még keresni is kár benne!...

— Miért? Hát Majakovszkij? — És már mondja is:

Gyárak épülnek mindenütt
Gőzkürt szava kiált.
Kohóink izzanak, velük
Gyujtjuk Szibériát.

— Ez már teszi! — szólal meg őszinte gyönyörűséggel és örömmel Alekszej. Szeméből hatalmas tisztelet sugárzik Natasa esze és tudásának kiapadhatatlansága iránt. — Nem, ez már teszi, — ismétli, még mindig a költészet hatása alatt — ez igen, Majakovszkij! Ez pedig kicsoda?

— Ez Bagrickij. Ez meg Tyihonov.

— Egész üzem! — csóválja a fejét. És csupa vers: még elgondolni is! ...

— Iványov elvtárs, gyerünk Tomásevics hangversenyére!

Alekszej habozik. Szeretne ugyan menni, de kellemetlen bevallania, hogy szégyel vele menni.

— Kalimpálni fog a zongorán! Ha egyszer komszomoltitkár, akkor vezesse az ügyeket és ne kalimpáljon ...

— Kalimpálni! — Natasa fejét csóválja. — Tomasevics igen tehetséges zenész. Hmelnyickij Moszkvába küldi. Hát azt hallotta, hogyan énekel Zajcev? Csodásan! Gyerünk, siessünk!

Iványov megnyikorgatja cipőit és beleegyezik.

A HANGVERSENYEN Alekszej Natasa mellett ül, de valahogyan furcsán, unalmasan és kényelmetlenül érzi magát. Elsősorban is a zene. Nem érti és hihetetlenül elfáradt tőle. Oly erős vágy támad benne az alvásra, hogy alig tudja egyenesen tartani magát. Szeme, akarata ellenére, le-lecsukódik. Semmit sem tud kezdeni magával.

— Ó, bizisten, ez rosszabb, mint az éjszakai műszak! — fohászkodik fel végül is hangosan. Natasa rápisszeg, majd hangtalanul elmosolyodik.

Őt teljesen magávalragadta a zene és az a figyelem, amelyet Tomásevics szentelt neki a színpadról. Egyedül reá mosolygott, neki hajolt meg, csak az ő számára játszott.

Amikor végetér az első rész és valamennyien az étkezőbe mennek, Tomásevics nem tágít Natasától, így Alekszejnek, aki egy üveg sört iszik, egyetlen szóval sem sikerül bekapcsolódnia beszélgetésükbe.

Natasa és Tomásevics Csajkovszkijról beszélgetnek.

— Lángész. Belőle indul ki Debussy, Hindemith, meg a többi — mondja Tomasevics.

Alekszej bólogat. Időközben odafut a vőlegénynek öltözött Kosztya Zajcev, virággal a gomblyukában.

— Igyunk egy pohárral! — javasolja Alekszej.

— Hová gondolsz?! — legyint Zajcev. — Most kell fellépnem. — És továbbszalad, hátra sem tekintve.

Odalép Hmelnyickij és egy pillantást vetve rájuk, azonnal megállapítja a tényállást.

— Nem valami ragyogóan áll a dolgod? — kérdi együttérzően Alekszejtől. — No, no, ne nézz rám, mint a bika, én jószívvel vagyok hozzád.

Karonfogja Alekszejt.

— Magunk között szólva, megmondhatom neked, hogy ehhez a muzsikához engem sem köt úgyszólván semmi, de... mégis csak kultúra. Te azért... csak ne csökkentsd a támadás iramát... teljes fronton, érted?... Az acél mindig legyőzi a muzsikát. Tartsd magad erősebben!

Alekszej irígykedő tekintetet vet Natasára és Tomasevicsre. Megszólal a csengő, a nép betódul a terembe. Tomasevics, Natasát karonfogva, együtt megy a többiekkel, míg Alekszej az emberek háta mögött baktat a nyomukban.

Tomasevics abban a hitben, hogy Iványov megszökött, Natasa mellé ül, Alekszej pedig egy oldalsó oszlophoz támaszkodik, hogy onnan tartsa szemmel Natasát.

Zajcev jelenik meg a színpadon és énekelni kezd. Fiatal, szép hangja a szívig hatol és — talán a dal hatására, talán saját szerencsétlenségének érzetétől, — Alekszej arcán könny pereg végig. Észre sem veszi. Áll, fejét az oszlopnak támasztva nézi Zajcevet és kesereg.

Natasa távolról figyeli, rendkívül nyugtalanul.

Nem a dal zavarta meg Alekszejt, hanem Natasa iránt érzett szerelme. Vonzódik lelke a lány felé, de nem tudja, hogy eléri-e valaha. A leány személyében a gyengédségnek és egyszerűségnek új világa tárult fel előtte. De hogy övé lesz-e ez a világ, arrafelé vezet-e az igazi élet útja, még nem tudja. Megsze-

reti-e őt Natasa? Vad kétségek ragadták el Alekszejt és gyakran az volt az érzése, hogy nem számára termett az a boldogság, amit Natasa szerelme jelent. Lelkében mindent elátkozott, ami megakadályozhatja abban, hogy a leány mellett legyen.

Iványov brigádjának munkásai — élükön Jermilovval, — észreveszik Alekszej furcsa lelkiállapotát. Jermilov kacsint társainak és szemével Iványovra mutatva megszólal:

— Minden jel arra mutat, hogy az öreg fiú fülig szerelmes!...

Valamennyien elmosolyodnak. Iványov észreveszi társainak reá irányított nevető tekintetét. Összeszorított ökölle[illegible] áll, és ha nem szégyelné magát a többiek előtt, legszívesebben kitépné Tomasevics minden szál haját s duplájára dagasztaná ezt az átkozott Zajcevet s vele együtt az egész brigádot. Otthagyja a klubot és lemegy egyedül a sötét utcákon át a folyóhoz; arcán könnyek peregnek.

Leül a partra, énekelni kezd. Szép baritonhangja volt; szeretett is énekelni, csak szégyelt. Most azonban, a tavaszi éjszaka csendjében, az első fülemülék távoli éneklése közben dala szabadabban ömlik, mintha önmagában beszélne.

„Eh, te, Ványa, Ványa..." — énekli könnyeit törölgetve. Jó így egyedül lennie a fájdalmával.

A dal azonban fokozatosan, hangról hangra, megnyugtatja és felbátorítja. A hangokban vigaszt talál és új remények élednek lelkében.

ÉJSZAKA, Iványov szobája. Az asztalnál ül. Kinyitotta Puskint és félrelökte. Bekukkantott Lermontovba, de nem olvasott el egy sort sem, majd fejét tenyerébe szorítva, Majakovszkij verseibe kezd.

Anyja belép hozzá és azonnal rájön komor hangulatának okára.

— Visszautasított? — kérdezi sóhajtva.

— Még nem beszéltem vele — válaszolja.

— Te is, mint az apád, húzod, halogatod, míg agyon nem kínzod a lelkedet. Én, amikor megboldogult apád járkált utánam, két figyelmeztető levelet is küldtem neki: igyekezzél, írtam, különben elcsípik az orrod elől a dámádat...

— Hát ő?

— Az apád? Hóbortos volt, akárcsak te; odarohant, majd kidűtötte az ajtót. Ami azt illeti, jól beugrattam akkor... Te talán verseket akarsz neki írni? — kérdezi az anya. — Én egyet tudtam, ő meg mind több és több verset lopkodott össze, kiolvasta őket valahonnan, felfirkálta őket magának egy darab papírra, aztán elszajkózta nekem mindet. Neked meg mennyi van itt a orrod előtt! Írd ki, amelyik szép, aztán gyerünk...

A fiú hallgat.

— Tiszta leány, szép is, igazán semmit sem lehet rá mondani, — gondolkodik hangosan az anya, — de mégsem a te számodra való, Aljosa: te munkásember vagy, ő pedig... tudós családból való. Az apja mérnök, vagy mi, nagy ember...

A fiú, fejét kezére hajtva, már alszik.

Az anya az asztalhoz lép és ezt olvassa:

Irodalmi semmittevők,
Borzolódott idegek,
Félre velük — zavarják ők
A nagy hadműveletet...

— Igen... nem illik a mi dolgunkhoz... No, a reggel bölcsebb az esténél — és lábujjhegyen távozik, hogy föl ne riassza fiát.

IVANOV Hmelnyickij dolgozószobájában áll.

— Vaszilij Vasziljevics, adj nekem valami szabadságot, vagy küldj tanulni valahova messzire: nem bírom már ki itt tovább.

Hmelnyickij beszívja ajkát:

— Kiírnék én neked, mafla, szabadságot, — de nektek, ostobáknak, most is szerencsétek van. Moszkvába hivatnak. Készülődjél.

— Kész vagyok azonnal, akár Moszkvába, akár az Északi Sarkra — mondja Iványov. — Aztán ki hív?

— Sztálin — feleli mély hangon Hmelnyickij.

Iványov arca elborul.

— Nem megyek — hebegi. — Olyan nincs, hogy én elmenjek!... Még hogy én...

— Beszélhetsz nekem! — fenyegetődzik Hmelnyickij. — Együtt repülünk. Egy lépésnyire sem engedlek el magam mellől!...

— Nem megyek, — mondja Iványov. — Félek; még elképzelni sem tudom, mit mondjak...

— Még hogy neki kell beszélnie!... Veled fognak beszélni, te fajankó, neked csak össze kell szed-

ned az eszedet, hogy hallgatni tudd... Ilyen szerencse éri, ez meg itt mórikálja magát... Gyerünk, kedvesem, vár a repülőgép...

... A KERT IFJAN ZÖLDEL. A fák virágoznak. Sztálin fölemeli fejét és figyel. Az égen pacsirták énekelnek.

Sztálin fehér házikabátban és fehér sapkában egy épp most ültetett fácska körül a földet tapossa.

Az öreg kertész elégedetlenül csóválja fejét:

— Akárhogy akarja is, Joszif Visszárionovics, akkor sem sikerül, sehogysem sikerül. Még a neve se az ennek a fának. Úgy hívják: Acacia dealbata, délvidéki szülött. Mit is keresne itt! Csak önmagának okoz fáradságot! Ez semmiképen sem él meg itt, északon! Erre a fejemet teszem! Az Acacia dealbata kényes jószág, szeszélyes.

— És ki nevezte így el? — kérdi Sztálin. — Kicsoda?

— Azt nem tudnám megmondani. Biztosan valami tudós. Hollandus talán, vagy valami...

— No látja: valamiféle hollandus elnevezte, én meg köteles vagyok elhinni. Én magam is déli vagyok, de úgy egyébként nem is érzem rosszul magam északon...

— No, már hogy is... miféle összehasonlítás?... Hát lehet így beszélni? Dialektikusnak kell lenni!

— Valóban, úgy gondolja, hogy dialektikusnak kell lenni?

— No, hát hogyne?... Egyébként megmondhatom magának, Joszif Visszárionovics, magunk között: én ezt a marxizmust, hogy úgy mondjam, háromszor is megpróbáltam — de nem megy. Engels elvtársba, hogy úgy mondjam, belekukkantottam; se ide se oda... De Lenin: az aztán feltárja! Az igen! Magát is többször átolvasom... No, abból aztán olyan világos, mintha magam írtam volna...

Sztálin lenyomkodja a földet, félreállítja az ásót.

— Kihajt a fa! — szól szilárdan.

— Ugyan! — legyint a kertész. — Már megint magáról beszél! Magának, mondhatni, mégis csak volt öntudata, hisz mennyit szenvedett...

— Hát majd ezt a fát is rákényszerítjük, hogy szenvedjen egy kicsit! Kitűnő feltételeket teremtünk számára és kihajt a fa...

— Lehet, hogy maga tud valami varázsszót, akkor kihajt. A tudomány szerint azonban: nem érdemes egy lépést sem tenni...

— Tudomány! Tudomány az, amit az emberek meg akarnak és meg tudnak tenni, — nem pedig az, amit tudománynak neveznek az elavult tankönyvek, az elavult „tudósok".

A kertész felbiggyesztve csiptetőjét, tüntetően széttárja újságját. Sztálin megkérdezi:

— Mit írnak benne? Mi újság?

— Már megint felderítő repülések. Hát mikor kezdenek már az angolok igazán harcolni a német ellen? — fortyog a kertész.

— Mindig csak várnak. Szemtől szembe nem akarnak és nem tudnak harcolni — felel Sztálin.

— Hát így is beszélünk! Haha! Nicsak, valamiféle fickó, — Iványov a neve — újmódira akar acélt

olvasztani: Martin-kemence nélkül, kész nevetség, bizisten! Ez épp olyan, mint káposztalevest kanál nélkül habzsolni... Ó, a mi népünk olyan ostoba!

— A mi népünk csodálatos — szakítja félbe Sztálin a kertészt. — Ilyenekről, mi, idősebb nemzedék, csak álmodozhattunk. Tiszta nép, szent nép! A mi fiataljainkat semmi sem állítja meg!

A kertész ellenkezik:

— Túloz, Joszif Visszárionovics... Nem láttam én még ilyeneket... Hozzászoktak, hogy könnyen éljenek, nem szeretik a nehézségeket.

Szolgálatos jön, megszólal:

— Sztálin elvtárs, meghívására megérkezett Ivánov acélöntő...

— Látja, hogy van ez nálunk... Csak gondoltunk egy derék emberre, — s ő már itt is van. Hívják ide Ivánovot! — fordul a szolgálatoshoz.

... IVÁNOV A KERTI úton halad, oldalt nézeget, hogy hová bújhatnék el.

— Bizisten, nem tudok, — súgja Vlaszik tábornoknak — engedjen el, az isten szerelmére... mi vagyok én... jelentést kell tenni, vagy mi?... Jobb lenne Hmelnyickijt hívatni, he?...

Vlaszik tábornok semmit sem válaszolhat — Sztálin már a vendég elébe siet.

Iványov, mélyet sóhajtva, megáll. Ajka remeg.

— Jónapot, Visszárion Ivánovics — nyögi ki nagy erőfeszítéssel, — azaz, bocsásson meg, az isten szerelmére...

Sztálin elneveti magát és közelebb lépve, átkarolja Iványov derekát.

— Az apámat hívták Visszárion Ivánovicsnak, én azonban Joszif Visszárionovics vagyok... Semmi baj, semmi ... — és mosolyogva megismétli: „Visszárion Ivánovics", aztán bevezeti a házba, ahol már terített asztal várja őket.

... AZ ASZTALNÁL SZTÁLIN, Molotov, Berija, Zsdánov elvtársak és Iványov. Minden fogás az asztalon van. Senki sem szolgál föl. Mindenki saját maga választja ki, amihez kedve van.

Iványov, nehogy valami ostobaságot kövessen el, csak kenyeret töm magába. Sztálin hozzáfordul:

— Ha a vendég nem eszik, az sértő a házigazdára. Kóstolja meg ezt — és Alekszej tányérjára halat rak és bort önt a poharába.

— Az ön egészségére, Sztálin elvtárs! — szól Alekszej.

— Az én egészségemre gyakran isznak — mondja Sztálin. — Igyunk csak az ön egészségére, az ön új sikereire...

Valamennyien isznak.

Berija újra megtölti a poharakat és Zsdánovra kacsintva, mintegy mellékesen megjegyzi:

— Az ő gyáruk csak Iványovra akaszkodik, egyébként általában jelentéktelenül dolgozik...

— A mi gyárunk? — Iványov nem vette észre a tréfát. Izgatottan lehajtja a poharat és méltóságteljesen felel: — Nem, nem hiába tüntettek ki bennünket

érdemrenddel, Berija elvtárs. A mi gyárunk erős, bátor, népünk kitartó, messzi előrelát...

Megszólal Sztálin:

— A gyárukkal nincs is baj, csak a vezetés marad el... igaz?

Iványov tagadólag rázza a fejét.

— Nem! Olyan igazgatót, mint ami Hmelnyickink, az egész országban keresni kell, — szól meggyőződéssel — jó acélt termelünk, ilyent senki sem gyárt. Úgy is nevezzük: Hmelnyickij-acél. — Aztán újra iszik.

Molotov megkérdi:

— Acélt sokan gyártanak, de nem mindenki vet számot vele, mirevaló és mennyi kell belőle az országnak... Mit gondol a nép arrafelé a háborúról?

Iványov válaszol:

— Azt gondolják, hogy közeledik, egyre közelébb morajlik...

— A jövő háborúban mindent az acél dönt el — jegyzi meg Molotov.

Iványov így válaszol:

— Így is van, Vjacseszláv Mihájlovics, de egyedül az acél: semmi. Gazda kell neki. Katona nélkül az acél is csak lom.

Sztálin válaszol:

— Természetesen, a legfontosabbak az emberek ...a háború kimenetelét ők döntik el, de minél bőségesebben szereltük fel a katonát, minél erősebb a technikai felszerelése, annál könnyebb számára a győzelem.

Iványov megjegyzi:

— Az acélunk, Sztálin elvtárs, jó, de még jobb lesz. Én most új gyártmányú acélt termeltem, de a

mi öreg Jermilov acélöntőnk alighanem fölém kerekedik egy-két hónap multva. Még jobb acélt önt majd. Aztán meg másvalaki kerekedik fölibénk...

Zsdánov megkérdi:

— És megadják magukat?

Sztálin megjegyzi:

— Természetesen, megadják. Megnyugodni az eredményeken és kész.

— En... az eredményeken?... — kérdi Iványov, most már sokkal bátrabban, és határozott mozdulattal egyszerre két pohárba is önt magának bort. — Acélt olvasztani, elvtársak, ehhez ésszel kell dolgozni — magyarázza. — Lehet, hogy önöknek úgy jelentik, hogy aszongya, az összetétel megvan, az eljárási utasítást megadták — pont, csináljátok.

— Hát nem így van? — kérdi Sztálin.

— Nem egészen így — felel Iványov és eltolja magától a tányérokat, késeket, villákat, hogy szabadabb legyen a keze. — Az acél olyan, mintha élne, Sztálin elvtárs. Mindent jól előkészítve, az ember mindent a technológiai eljárás szerint csinál, aztán megnézi: és mégis selejt... Mi a lényeg?... A lényeg az, én megmondom, hogy az acél helyesen és jól olvadjon fel. Lehet, hogy az anyák nem szülik úgy a gyerekeiket, mint én az acélt. Igy van ez!... Járkál az ember a kohó körül, a lelke is remeg, minden kis gondolata odabent jár, a kemencében, mintha ő maga is ott égne a tűzben.

Iványov megáll.

— Meséljen, meséljen — mondja Sztálin elvtárs és igyekszik Iványovhoz tolni tányérját, de az határo-

zottan félretolja, mert felülkerekedett rajta a hirtelen támadt ékesszólás.

— Amikor pedig az öntés kész, a fémre nézek és azonnal tudom, sikerült-e vagy sem. Olyankor az ember apját-anyját elfelejti. Ha pedig sikerül, akkora öröm fog el, hogy semmi sem számít, énekelni támad kedve az embernek... „Eh, te, Ványa!" — gyujt rá váratlanul és elakad. — Bocsásson meg, Sztálin elvtárs, a gyár jutott eszembe, és szeretek énekelni, miközben dolgozom...

— Énekeljen csak — ajánlja Zsdánov. — Valahogy nem jut eszembe ez a nóta.

— Szép nóta ez, egyszerű. Ha szabad, elénekelem — és dalolni kezd.

Valamennyien kísérik. Énekel Iványov, énekel Sztálin, énekel Molotov, Berija és Zsdánov. Énekelnek, a világon mindenről megfeledkezve —, s szélesen, szabadon árad a dal.

Amikor befejezték az éneket, Molotov megkérdi:

— Nős, Iványov elvtárs?

— Közeledem hozzá — válaszol ködösen Alekszej.

— Mihez közeledik? — kérdé Sztálin.

— Ahhoz... a házassághoz közeledem, de nem akar sikerülni. Úgy látszik, nem az én acélfajtám. Segítsen, ha tud, Sztálin elvtárs!

Valamennyien elmosolyodnak. Sztálin széttárja karjait:

— Nehéz eset! De ha valami tőlem függ, segítek. Lényegében miről van szó?

— Gyönyörűség! — szól Alekszej előrenyujtva öklét. — És tisztalelkű. És okos! Csak hát agyonkínoz engem a versekkel. Egyszerre csak, mondjuk, felhív

telefonon: »Halló! Alekszej, Aljosa, „Kaukázusi tájak felett egyedül..." — folytasd!« Érti?

Sztálin nevetve megállítja:

— És maga?

— Én, persze, nem adom meg magam, amennyire tőlem telik; de ki tud észbentartani annyi verset?

— A vers egyébként szép — mondja elgondolkozva Sztálin és összehunyorított szemmel halkan folytatja könyv nélkül:

„... állok a magasban, a mélybe meredten,
Egy sas lebeg távol, a szárnya se rebben...
Ott fészkel a bércen, fel onnan repül.
Folyók születését figyelhetem innen,
S a völgybe gördülő sziklа ha billen..."

Iványov, pohárral a kezében, egészen elámul.

— Szóval szintén ezzel foglalkozik? — csodálkozik; nem hisz szemének és fülének, arca boldogtalanná válik.

— Semmi baj, ne féljen a versektől, — mondja nevetve Sztálin — igyekezzék a munkában erősebbnek bizonyulni nála, és akkor semmi az egész.

— Azt aztán úgy tudok, ahogy csak kell... — mosolyodik el félénken Iványov. — Csakhát petróleumszaga van az én munkámnak.

...Búcsúzkodik. Hangja lágy, mozdulatai boldogak.

— Nekünk, acélöntőknek, hihet, — mondja Sztálinnak, — nem csapjuk be: minden külföldit tíz százalékkal lehagyunk! Pontosan mondom! — Elindul, de rögtön visszafordul. — Ne haragudjék meg rám, Sztálin elvtárs, ha valamit nem jól mondtam!

Sztálin Iványov vállára teszi kezét:

— Mi hozzátartozói vagyunk, mindent megmondhatunk magunk között. Adja át üdvözletemet az acélöntőknek! A mi kérésünk az, hogy ne csücsüljenek a babéraikon, érjenek el új sikereket... Ez fontos a magánéletben is.

ÉJSZAKA. Az érett gabonától aranyló sztyeppe. Az embermagasságú búzán harmatcseppek csillognak, a vetés rejtelmesen susog a szélben.

Pacsirták emelkednek az ég felé és dalolva tűnnek el. Úgy tűnik, mintha a levegő énekelne.

Alekszej és Natasa egymásnak dőlve, hallgatagon mennek a gabona falai közti szűk kis ösvényen. Távolról aratógépek látszanak.

— Úgy szeretlek, Aljosa... Alekszej, hogy úgy érzem, ...egész életem és minden ember háromszorta jobb és érdekesebb lett, amióta megszerettelek...

— Tudod, elmondtam Sztálinnak, mennyire szeretlek...

— Megőrültél!... S erre ő?

— Azt mondta: ne féljen a versektől, szeresse a kislányt és ő is megszereti majd magát...

— Mindenféléket kitalálsz... Igazán nem hiszem el.

— Bizisten, azt mondta: ha nem fogja magát szeretni, csak írjon nekem...

Natasa átöleli Alekszejt és megkérdi:

— No és, írsz neki?...

Aljosa szótlanul kibontakozik Natasa öleléséből, kezébe fogja arcát és csókolgatni kezdi szemét.

Natasa hunyorog, mintha éles fénybe nézne, aztán szorosan lezárja szemét. Aljosa ellép tőle, elrejtőzik a gabona sűrűjében és énekelni kezd:

„Eh, te, Ványa..."

Natasa kezdetben szinte megrémül. Először nem érti meg, mi történik a fiúval, pedig Alekszej csupán boldogságában nem mer hinni, azért akar egyedül maradni.

Alekszej csak megy és énekel. Dalában erő, bő áradás van. Csak egyszer az életben, a lélek újjongásának idején lehet így dalolni!

Natasa követi Alekszejt, de nem éri utól. Ő maga is szívesen van egyedül. Aztán leül egy búzakévére és elrejtőzik. Keresse csak meg Alekszej!...

A láthatáron valami mennydörgésszerűen felmordul. Láthatatlan vihar siket robbanásai rázzák meg a földet, pedig az ég felhőtlen. Valahol a magasban repülőgépek zúgnak.

Natasa hátrahajtja fejét és az eget nézi. A repülőgépekről csillogó csöppecskék válnak le... és zuhanni kezdenek. Rendkívül érdekes és egyáltalán nem félelmetes látvány. Egyszerre azonban a föld szörnyű dörgéssel megrázkódik, a gabonába tüzes hullám kap bele és felgyújtja. Láng csap föl. A száraz búza már több helyen ég. Alacsony, fekete füst gomolyog a földön. Még egy bomba és megint egy!

A tűz egyre inkább elharapódzik.

Natasa értetlenül ugrik fel. Ruhája fekete és rongyos, haja szétzilálódott. Kiabálni kezd:

— Aljosa, kedvesem, mi ez?...

A tűz azonban már hangos ropogással falja a gabonát és az emberi hang már nem hallatszik.

Alekszej már bukdácsol feléje a gabona tüzes falai között.

Karjába kapja és magasba emeli...

A lakótelep és a gyár fölött fekete füstoszlop gomolyog.

Alekszej végigviszi Natasát a telep égő utcáin. Mindenfelé sebesültek. A halálrarémült szarvasmarhák bőgve rohannak. Fák fekszenek keresztben az úton. A gyárépületekből füst és láng csap ki.

Alekszejnek fogytán az ereje. Tántorog. Olykor a sürgönypóznának támaszkodik, hogy össze ne essék. Utolsó erejét összeszedve, hazafelé igyekszik terhével. Anyja kinéz az ajtón, hívja őket — egyszerre csak robbanás, Alekszej összeesik, de még látja lángrakapó szülőházát és anyjának kétségbeesett, fájdalmas arcát. Még hallja hívó szavát:

— Al-jo-sa...

...Az égő városka utcáin német motorkerékpárok robognak. Utánuk tankok.

...A GYÁRVÁROSKA TERE. A lakosok hallgatag tömege. Köztük Natasa. Egy erkély alatt egy német tiszt kényelmesen folytatja szónoklatát.

Ezt mondja:

— A rend a német hadseregtől igen humánus. Az orosz nép szláv nép, nem tud maga élni. Mi új rendet adunk.

Valaki halkan füttyent.

A német körülnéz: előtte komor tömeg áll. Észrevesz a tömegben egy ipariskolás fiúcskát és barátságos mosollyal fordul hozzá:

— Ki csinálta kicsike fütyülés? Te, kisfiú?

— Én — mondja előrelépve Lonyka.

— Nem jó! Én első leckét adtam.

— Csak a bátyámat hívtam — mondja Lonyka.

— Én értek — mondja a német. — Für erste alkalom egy figyelmeztetést fogunk csinálni.

A tiszt felemeli karját. Az erkélyről kötélhurkot bocsátanak alá.

A tiszt maga hurkolja a kisfiú nyakára a kötelet. Az nem túlságosan rémült és nem számít különösebb kellemetlenségre.

A német jelt ad, a kötél felemelkedik. A kisfiú rekedten felkiált.

A tömegben mozgolódás.

Natasa elkiáltja magát:

— Mit állunk itt?! Elvtársak, ezek vadállatok!... Öljétek meg őket!

A fegyvertelen emberek rávetik magukat a németekre.

KÓRHÁZI ÁGY előtt az asztalon alma hever.

Iványov kinyitja szemét, nézi.

Az őszi nap ferde sugara tűz be a szobába és megvilágítja az asztalkát, rajta az almát.

— Alma? — suttogja meglepetten Iványov.

— Aljosa! — hall egy suttogó hangot és megismeri, hogy kié.

— Zajcev? — kérdi Iványov. — Hol vagyok?

— Kórházban. Már úgy kerestünk, annyira kerestünk...

— Natasa hol van? — vág közbe Iványov.

— Mit kérdezősködöl, Aljosa? A német Moszkva alatt van!

Iványov lehúnyja szemét. Arcán könny pereg le.

— Hogyan, Moszkva alatt? Hát Sztálin hol van?

— Sztálin Moszkvában — felel Zajcev. — Csak beléje vetjük reményünket. Ha egyszer Sztálin elhagyja Moszkvát, akkor mindennek vége!

— Hogy lehetnek a németek Moszkva alatt? — kérdi szemét kinyitva Iványov.

— Ősz van, Aljosa. Három hónapig feküdtél...

— Natasa — kérdi ismét Iványov. — Natasa hol van?

— A mieink azt mondják: Lonyka Gurovot felakasztották a németek. Natasa akkor ott rájukrohant ...Elhurcolták Németországba... Eltűnt Natasa... A gyárba kell mennünk, fokoznunk a termelést a hátországban.

Iványov lehúnyja szemét.

— Natasa Németországban, fogságban? No, az én termelésem most: halott németeket csinálni! — Iványov felpattan az ágyról, felszakítja az ajtót és kirohan.

— Aljosa, hová mégy? Állj! — kiáltja utána futtában Zajcev. — Neked a gyárba kell menned... Állj!

A KREML. Értekezlet Sztálin elvtárs dolgozószobájában. Jelen van Sztálin, Molotov, Vasziljevszkij, Zsukov.

Zsukov jelentést tesz Moszkva környékének térképe előtt:

— A németek feltöltik erőiket. A felderítés megállapította, hogy Moszkvától északnyugat felé tart Gost és Hüppner harmadik és negyedik páncélos csoportja. A központban a negyedik német hadsereg szintén erősítéseket kap. Délen, Tulával szemben, Guderián második páncélos hadserege új felszerelést kap. Összesen, a felderítés adatai szerint, Moszkva alatt mintegy ötven hadosztályt vonnak össze. Úgy látszik, a németek döntő csapásra készülnek. A helyzet, Sztálin elvtárs, igen súlyos: kevés az emberem és technikai felszereléssel is rosszul állok.

Sztálin, mintegy önmagának, elgondolkodva:

— Súlyos... Igen... de mindenképen ki kell tartani, még nem nyertük meg azt az időt, amire szükségünk van az ellentámadás előkészítéséhez. Véleménye szerint mi a hadműveleti tervük?

— Abból ítélve, hogy a szárnyakon hatalmas páncélos csoportokat összpontosítottak, a csapást egyidejűleg fogják délről és északról ránkmérni — feleli Zsukov.

— Igen... Harapófogóba akarják fogni Moszkvát... Koncentrált támadással... — hagyja helyben Sztálin. — Villámgyors csapásuk nem sikerült. Hitler rendelkezésére állnak az egész nyugateurópai kontinens tartalékai, több mint háromszáz millió lakossággal... Még ha kivesszük is ebből az úgynevezett semleges államokat, Németország hatalma alatt akkor is több, mint kétszázmillió ember áll. Nem tréfa do-

log!... Ki kell tartani! Időt kell nyernünk, ki kell őket merítenünk, aztán...

— Kevés a technikai felszerelésünk, Sztálin elvtárs, — mondja Zsukov — csak legalább százötven tankunk volna...

Sztálin megáll, kis jegyzőkönyvecskét vesz elő zsebéből és figyelmesen lapozgatja.

— Százötven, azt mondja? Egyelőre vegyen át tizennyolcat. És ezeket a páncéltörőket is vegye át... nagyszerű fegyverek.

— Háromezer kéne — helyesel Zsukov.

— Háromezer még kevés is — igazítja ki Sztálin és Zsukov arca nagy megelégedést fejez ki. „Természetesen kevés" — mondja az arca.

— De egyelőre kezdjük csak kétszáz darabbal, — folytatja Sztálin — a többi majd jön utána...

Zsebébe süllyeszti a könyvecskét. Zsukov zavartan köhécsel. Sztálin észreveszi zavarát, megnyugtatja:

— Ha majd támadni kezd, minden lesz... Hitler kalandorstratégiája csak a pánikra és a riadalomra számít. Ha megőrizzük nyugalmunkat, ezzel szétzilálják terveiket. A tankcsapdákkal nem késünk el? — kérdi Sztálin.

— Scserbakov negyedik napja dolgozik — azt mondja, időben elkészülünk... — felel Molotov.

— Berija nem tért vissza? — kérdi Sztálin.

— A védővonalban van — válaszol Vasziljevszkij.

— A leningrádiak derekasan viselkednek. Nemcsak, hogy ők maguk keményen tartják magukat, hanem még nekünk is szállítanak hadfölszerelést — mondja Molotov.

— Küldjenek táviratot Zsdánovnak: adja át a leningrádi munkásoknak a moszkvaiak köszönetét — mondja Sztálin.

— Sztálin elvtárs, mi legyen a díszszemlével? — kérdi Vasziljevszkij. — Az ellenség légiereje garázdálkodik.

— Holnap november 7-e. Ezen a napon mindíg volt díszszemle, holnap is lesz!

Végigsimítja kezével homlokát és sóhajtva a kijárat felé indul. Mind felállnak, utána indulnának. Megáll:

— Nem kell. Csak magamban.

BORÚS NOVEMBERI REGGEL Moszkvában.

A szürke, kopár, diszítetlen Vörös Téren csapatok állanak.

Gyalogság áll teljes fegyverzetben.

Külön oszlopban népfelkelők.

A népfölkelők soraiban zsinóros csíptetős professzor, zömök színész, egyetemi hallgatónő áll.

Az alacsony, szürke felhőkkel borított égből repülőgépmotorok zúgása és géppuskasorozatok rekedt ropogása hallatszik.

Az égen szünet nélkül folyik a harc.

Magas, bajuszos katona suttogja:

— Azt mondták, hogy nincs Moszkvában...

— Bizisten, tegnap harc közben nem volt olyan borzasztó, mint most. Hát mi ez: a német egy macskaugrásnyira, mi meg díszszemlét rendezünk. Szép kis vigasságot találtak ki!...

A tér fölött harsányan száll a vezényszó: „Vigyázz!"

Minden elcsendesedik.

A mauzóleumon, mint kapitány a hajóhídon, megjelenik Sztálin.

Tomasevics, aki az előbb mosolygott, suttogva válaszol a katonának:

— Minden rendben lesz, tudja ő, mit kell tenni! Ó, miért is nincs itt Alekszej...

— VÖRÖSKATONA és vörösmatróz elvtársak, parancsnokok és politikai munkatársak... — kezdi Sztálin és sebtében ásott lövészárkokat látunk a moszkvakörnyéki erdőkben.

A rádiós Sztálin beszédét fogja és hangszóróra kapcsolja. Aknarobbanások szórják be a lövészárkokat. A harcosok kúszva igyekeznek a hangszóróhoz, hogy meghallgassák Sztálint. Arcuk aggódó, nyugtalan. Kellemetlen híreket várnak és idegeskednek. Fejük fölött golyók sivítanak.

— Munkások és munkásnők! Kolhozparasztok és kolhozparasztnők, értelmiségi dolgozók!... hallatszik Sztálin hangja.

Egy frontmögötti gyár elsötétített műhelyét látjuk, a munkapadoknál álló, álmatlanságtól elcsigázott emberekkel. Mások a padlóról emelkednek fel, ahol aludtak, mert el sem távoztak a gyárból. Mások gyermeküket emelik a hangszóróhoz.

A gépek zümmögnek: Sztálin beszéde belevegyül a munka zajába.

Vadászrepülő kapcsolja be a rádiót és hallgatja, közben figyelmesen vizsgálja az eget. Ezt hallja:

„Szabad-e kételkednünk abban, hogy le tudjuk és le is kell győznünk a német területrablókat?"

A földről váratlanul érkezett kérdés szinte mellbevágja a repülőt.

— Hát ki kételkedik? — kérdi riadtan, mintha a kérdést személy szerint őhozzá intézték volna. — Megverjük őket, ez tény! — És szeme már keresi az ellenséget, majd meredek siklással támadásba lendül.

— Nikoláj, hallod Sztálint? — kiált és egy hang tisztán kivehetően válaszolja:

— Hallom!

Valaki a földről kiabál nekik:

— Fiacskáim, halljátok Sztálint? Nos hát, vele együtt adjatok a fritzeknek!

A levegőben összekeverednek a hangok:

— ...Nem olyan rémítő az ördög, mint amilyennek festik! — hallják a lövészárokban és egy hatalmas, erős katona emelkedik fel az árokban teljes magasságban: Ivánov.

— No, testvérkéim — fordul az övéihez — nem olyan rémítő az ördög, hallottátok?

Látjuk, ahogy Ivánov egy félig elpusztult falusi kunyhó falánál egy németbe döfi szuronyát. A kunyhó ablakai kitörtek, falai elszenesedtek, ajtaja kiszakítva lóg, tornácán azonban golyótépte hangszóró szól. Himbálódzik a szélben, alig tartja valami, a hang azonban nyugodtan ömlik belőle. A sztálini hang zengése közben közelharc folyik. Hullanak a németek, hullanak a

mieink. A golyók részekre szabdalják a kis kartonhangszórót, de Sztálin hangja biztosan és szilárdan száll a harcmező fölött.

A BIRODALMI KANCELLÁRIA egyik szobájában, szemmelláthatóan Hitler fogadószobájában, néhány magasrangú katonatiszt, köztük Göring áll a rádiókészüléknél és hallgatja Sztálin beszédét. Valaki suttogva fordítja németre. Göring keze váratlanul elzárja a készüléket.

A nyitott ajtón keresztül pompás terem látszik, amelyben már összegyűltek a Németországgal baráti viszonyban lévő államok követei, a pápai nuncius, bíborosi ruhában, a katonatisztek díszegyenruhában, újságírók. Ugyanitt fényűző villásreggelit készítettek elő.

Abban a pillanatban, amikor elzárták a rádiót, Hitler magasan fölszegett fejjel beront a terembe, ahol, úgy látszik, már várták.

Spanyol tábornok, sarkantyúját pengetve, mély tisztelettel meghajlik.

— Spanyolország üdvözli önt, Führerem! — mondja.

Előlép a török, szintén katona:

— Elnökünk, Izmet Inonü úr, megbízott, hogy adjam át önnek legbensőségesebb szerencsekívánatait fegyvereinek győzelméhez!

A bíboros méltóságteljesen közeledik Hitlerhez:

— A Szentszék áldását küldi Moszkva német hőseinek...

Hitler önelégülten, kurta fejbiccentéssel válaszol. A bíboros folytatja:

— A Szentszék már régen összekötötte sorsát az önével, drága Führer! — Arcáról ítélve hosszú beszédre készül, de Hitler, aki senkit sem szeret végighallgatni, közbevág:

— Kedves Orsenigo, várom a bolsevizmus elleni pápai enciklikát. Általában nagy örömmel üdvözölném Szent Péter trónusán személy szerint Önt. Ön igazi náci, Orsenigo. Önnek nem reverendát, hanem rohamosztagos egyenruhát kellene hordania.

Hitler ünnepélyesen szónokolni kezd:

— Uraim, Moszkva Németország lábainál hever. Az Oroszországba vezető kapu tárva-nyitva áll. Száz évvel előbbre igazítom a történelem óráját. A kommunizmussal egyszer s mindenkorra végeztem. A győzelem jutalma: Ukrajna gabonája és szene, a Kaukázus kőolaja, az orosz, ukrán és bjelorussz rabszolgák... Itt vannak!

Hitler kitárja az ablakot és látni, ahogy a birodalmi kancellária előtt, a pöffeszkedő és saját dicsőségüktől megrészegült berliniek sorai között orosz foglyokat vezetnek. Lerongyolódva, kimerülten, végletekig elcsigázva vonulnak a foglyok, egymáshoz kötve, mint a hajóvontatók. Ha elesik az egyik, a többiek, akik nem tudnak megállni, kénytelenek maguk után hurcolni. A csoportban az első sorokban megy Natasa Rumjanceva, de már nem az a pompás, finom, bájos lány, akinek a háború előtt ismertük, hanem más: elkeseredett, eldurvult, húsz évvel megöregedett.

Natasa megszólal:

— Bizonyára ez a Reichstag. Igen, ott van a fasiszta zászló!

A pompás épületek, a katonák nyalkasága, a tömeg elégedettsége szokatlan, hivalkodó ünnepség képét nyujtja.

A szovjet foglyok gyűlölettel nézik az ellenséges főváros hivalkodó képét és bukdácsolva lépkednek.

— Örülnek a nyomorultak! Ünnepelnek!... Azt mondják, bevették Moszkvát... — mondja az egyik fogoly.

— Ez nem igaz! Nem lehet igaz! — suttogja Natasa.

Hitler elfordul az ablaktól s így szól:

— Ezek a rabszolgák erős német gazdát kapnak. De — Hitler a jelenlévőkhöz fordul — ideje, uraim, áttérni a bókokról a tényleges segítségre.

A török összecsapja sarkantyúit:

— Legkésőbb holnapra várom Ankara döntését.

A spanyol összecsapja sarkantyúit:

— Ma estére várom Franco tábornok történelmi utasításait...

HITLER KIMEGY A FOGADÓSZOBÁBA. A szolgálatosok vigyázzba merednek előtte.

— Jodl, mi hír a frontról? Csapataim még nem vonultak be Moszkvába?

— A csapatok kimerültek a végnélküli harcokban. A végső csapás előtt lélekzetvételnyi szünetre volna szükség. Meg kell gondolni, hogy az oroszok olcsón nem adják oda Moszkvát — jelenti Jodl tábornok.

Hitler félbeszakítja:

— Ostobaságokat beszél! Nincs már orosz hadsereg, én megsemmisítettem. Ki állhat ellen? A sztálini fanatikusok maroknyi csoportja? Azt parancsoltam, hogy vegyék be Moszkvát november 7-én, vagyis ma.

Idegesen szaladgál a szobában.

— Fogják Moszkvát.

Göring keze forgatja a rádiókészülék gombját. Sztálin nyugodt hangja csendül fel:

„Ha nem a német propagandisták kérkedő kijelentéseiből ítélünk, hanem a valóságos németországi helyzet alapján, könnyen megérthetjük, hogy a német-fasiszta területrablók katasztrófa előtt állanak."

— Mi ez? — kérdi Hitler hisztérikusan rikácsolva, s közben a körülállók arcába nyálat fröcsköl, amit azok nem mernek letörölni. Ez micsoda? Az ő hangja!

Sztálin hangja hallatszik.

— Ez Sztálin, mein Führer! Nyilván díszszemle van a Vörös Téren — nyögi Göring.

— Hogyan, díszszemle? Moszkva az utolsókat hörgi, már a kezemben van!... Haladéktalanul ezer repülőgépet! Az ördög vigye el valamennyiüket. Ezer repülőgépet a levegőbe — s neki Moszkvának!

... EZERNYI REPÜLŐGÉP emelkedik a levegőbe. Az égen hangzavar.

„Vorwärts!... Heil Hitler!... Nach Moskau!... Vászja, kapd el a másodikat!... Szerjozska, nincs lövedékem, megpróbálom elgázolni!... Heil Hitler!...

Derék volt, Szerjozska, derék!... Nach Moskau!... Iván Vasziljevics, eredj rá jobboldalról!... Vorwärts, vorwärts!... Tüzelj, tüzelj!... Ne sajnáld!..."

Felirat

EGYETLEN NÉMET REPÜLŐGÉP SEM JUTOTT EL MOSZKVÁIG

A mauzoleumon Sztálin nyugodtan befejezi történelmi beszédét: „Lenin zászlója alatt, előre, a győzelemig!"

S a csapatok a Vörös Térről a frontra indulnak.

MOSZKVAKÖRNYÉK havas mezőin mindenfelé szétrombolt német hadifölszerelés, hullák.

Felirat

EGYETLEN NÉMET SEM TETTE BE A LÁBÁT MOSZKVÁBA

HITLER DOLGOZÓSZOBÁJA.

Hitler sötét SS-egyenruhában, amelynek vállait sűrűn telehullatta korpával, Brauchitsch-ra üvöltözik.

— Maga senki! Nem azért csináltam magából vezértábornagyot, hogy elveszítse a nagyszerűen elkezdett háborút!...

A hatalmas íróasztal közelében állanak Göring, Göbbels, Bohrmann és a katonák: Brauchitsch, Keitel, Jodl, Rundstädt, von Bock és Halder vezérkari főnök.

— Mein Führer, ha visszaemlékszünk Nagy Frigyes örökérvényű szavaira, amelyekkel az Oroszországba való betöréstől óvott... — mondja igen taktikusan és szerényen Brauchitsch.

— Nem akarok visszaemlékezni a maguk Frigyesére!

— Bismarck is figyelmeztetett, hogy ne induljunk keletnek!

— Nem tudom, mire figyelmeztette magukat ez az agyalágyult, de azt tudom, mit vázoltam én fel maguknak! Az én zászlómon egy szó áll: előre! Nem olvasták a Mein Kampfot?

Brauchitsch gyors pillantást vált a tábornokokkal, előrelép:

— Mein Führer, keleten bizonyos elcsöndesülés állt be és én szükségesnek tartanám felhasználni...

— Igen, igen, haladéktalanul felhasználni, ez jó — járul hozzá Hitler. — Mit javasol?

— Minél hamarabb felhasználni, mein Führer, és kivonni seregeinket Oroszországból...

— Mi?

—...Akár a Berezina vonaláig, hogy előkészülhessünk a tavaszi csapásra.

— Észnél van, Brauchitsch? Vagy már ideje magát bolondok házába küldeni? Kivonni seregeinket Oroszországból? Csak most kezdjük igazán a háborút!

— A háború Oroszországgal, mein Führer, olyan háború, amiről az ember tudja, hogyan kezdődik, de nem tudja, hogyan végződik — vitatkozik Brauchitsch. — Ön a szovjet állam politikai széthullását helyezte kilátásba, egyedül ez vezetett bennünket Oroszország mezőire, mert arra soha nem is számítottunk, hogy stratégiailag, katonai eszközökkel legyőzhetjük. De széthullás nem tapasztalható, mein Führer, sőt: éppen ellenkezőleg... Sokáig kell harcolni és komolyan kell harcolni!

— Brauchitsch, hallgasson! Kezemben van Európa egész ipara, minden tartaléka és erőforrása, Brazilia és Argentina támogatása, sőt északamerikai üzleti körökben is vannak emberek, akik érdekünkben lépnek fel. Érti már, micsoda nagyerejű ököllel csaptam le erre az ázsiai országra, amely már különben is elveszítette hadseregének színe-javát? Mi tud megállni előttem? ...A tél tartóztatott fel, nem pedig az oroszok! A tél, és maga, Brauchitsch, maga kishitű, maga gyáva!...

Brauchitsch: Nem a tél győzött le bennünket, mein Führer, hanem...

Hitler néhány lépést tesz az asztal előtt. Karjait hátrakulcsolja. Kezei ökölbeszorulnak.

— Brauchitsch, maga áruló... — mormogja. — Szökevény!... A győzelem útját megmutattam! El is kell érnünk!

Brauchitsch összeszedi erejét és megszólal:

— Mein Führer, egész háborús tervünk összeomlott. A győzelem kérdésessé vált...

Hitler tombolva rohangál az asztalnál:

— Vesztőhelyre vele!... Semmirekellő! Gyáva!...

Sztálin elvtárs dolgozószobájában.

Iványov és fiatal felesége, Natasa.

— Végigmegy a szobán, Rundstädthez fordul: — Rundstädt, vegye át a főparancsnokságot!

Rundstädt: Mein Führer, nem fogadhatom el a kinevezést... Oroszországgal harcolni esztelenség. Ha nem tudtuk legyőzni 1914-ben, amikor elmaradt volt és függő helyzetű, még kevésbbé arathatunk sikert most.

Hitler: Hát ez meg micsoda?

Rundstädt: A német stratégia alapgondolata keleten vereséget szenvedett.

Hitler: Vagy úgy! Összeesküvés?... Kitűnő! Majd én, én megtanítom magukat, hogyan kell harcolni!... Én vezetem a hadsereget... Keitel!... Tartson velem!... A villámháború tanát kifejtettem könyvemben, csak olvasni kell tudni...

Rövid szünet után folytatja:

— A kommunizmus nemcsak Németország ellensége. Mi élcsapat vagyunk: Angliának is, Amerikának is szüksége van ránk. Önök talán komolyan gondolják, hogy Churchill őszintén tart együtt Sztálinnal? Önöket, tábornok urak, megfertőzte Oroszország, bár orosz földön állnak.

Összeszorítja öklét. Arcát vér önti el.

— Összegyűjteni mindent, amit csak lehet. Kifacsarni Európát, mint a citromot. Olaszokat, románokat, magyarokat — mind a tűzbe! Harci kiáltást hallatni Spanyolországban, Franciaországban, Svédországban, Törökországban... Kereszteshadjárat! Én vezetem... Londonban és Washingtonban meg kell érteniök, hogy az ő ügyüket védem, hallják? Az ő ügyüket!...

Tántorog a felindulástól.

Göbbels kedveskedő együttérzéssel megszólal:

— Elfáradt, mein Führer, pihennie kell.

— Igen, igen — Hitler a homlokát törölgeti. — Pihennem kell...

ÉVA BRAUN BUDOARJA .

Aranyszínű haj, felcicomázva, mint valami ékszer, babaarc, amelyet egyetlen gondolat sem felhőz, párnás kezek, tele gyűrűvel, ruha, amely nem annyira öltözteti a testet, mint inkább azt hangsúlyozza, mely helyeken lehet leghamarabb lehámozni. Ez Éva Braun.

Olyan tartást vesz fel, mintha a ruha magától hullanék le testéről és lábát magasan átveti a másikon, úgy, hogy körvonalai egész hosszúságukban látszanak. Mozdulatlanul ül egy karosszékben.

Azt lehetne hinni, hogy festőnek ül modellt. Hitler vele szemben helyezkedett el, süteményt ropogtat és örömteli pillantását képtelen levenni Éváról.

A kettős öröm, hogy süteményt habzsolhat és szeretőjét nézegetheti, lassan-lassan megnyugtatja. Időnként mégis visszatérnek komor gondolatai.

— Nyugodj meg, Adolf — vigasztalja lágyan, gyengéden Éva Braun.

Hitler mosolyog, fejét Éva térdére hajtja.

— Tudod, Éva, végül is szétverem Moszkvát! Ha tél nem lenne, már Moszkvában volnék! De ott leszek, ne félj! Ott én! — mondja és szörnyű ropogással rágja a süteményt.

— Természetesen, kedvesem, te mindent tudsz! — Lesöpri Hitler egyenruhájáról a korpát és megigazítja a haját. — Minden nap azzal a folyadékkal kell mosnod a fejedet, amit én adtam! Mutasd a körmeidet! Aj, aj, aj! — Kihúz hajából egy hajtűt és azzal tisztítja ki Hitler piszkos körmeit.

— Szibéria erdeibe űzöm az oroszokat! — mondja Hitler.

— No igen, igen, natürlich, csak ne idegeskedjél és légy mindig tiszta, jólápolt!

Ő maga választ ki és nyujt oda Hitlernek egy süteményt.

— A háborút, Éva, Sztálingrádban fejezem be. Ez jelkép lesz: Sztálingrádban végezni Sztálinnal. Nem találod?

— Ó, natürlich, csak te gondolhattál ki ilyen lépést!

— Igen, egyedül én, ez igaz — helyesel Hitler és megdicsőült boldogsággal zárja le szemét. — Ez zseniális: Sztálingrádban végezni Sztálinnal... és szaporán kisiet a szobából.

Visszafut a dolgozószobába, ahol türelmesen várják a tábornokok. A Szovjetúnió hatalmas térképéhez lép s északról délnek végighúzva rajta kezét, így kiált fel:

— Hatalmas harapófogóba zárom Oroszországot. Idenézzenek!... A Volgánál szabdalom részekre... Megfojtom Moszkvát...

Keitel: Kolosszális!... Ez a lángész mélységes gondolata, mein Führer!

Rundstädt megjegyzi:

— Nem vagyunk abban a helyzetben, Führer, hogy ebben az évben több egyidejű csapást intézzünk.

Hitler: Ne mondja ezt nekem! Egyetlen csapást mérek délről, de az halálos lesz.

Jodlhoz fordul:

— Mondja, Jodl, hány hadosztályt tudunk a Volgához vetni?

Jodl (latolgatva): Paulus egész hadseregcsoportját, Mannstein egész csoportját, Kleist egész csoportját.

Hitler: És a románokat, az olaszokat, és mindenkit, mindenkit... A munkapadokhoz foglyokat állítunk. Készítsék elő a parancsot! Paulust a Volgához, Kleistet a Kaukázusba. Majd meglátják, mivel végződik ez! Megfojtom Moszkvát.

Göring: Tartalékaink kifogyóban vannak, Führer... nehéz nagy támadást előkészítenünk.

Hitler: A benzinért az I. G. Farbenindustrie felelős. De mit gondolnak ezek a maga tompaagyú angoljai, hogy visszatartják a svéd wolframot? Azt hiszik talán, hogy az ő kedvükért ontom a németek vérét? Adjanak krómot és wolframot, másként különbékét kötök a bolsevikokkal és beeresztem őket Európába...

Göring: Mein Führer, előrelátásból már meghívtam Bedhamet, az angol cégek svédországi képviselőjét. Szoros kapcsolatban áll Anglia vezető köreivel.

... GÖRING KASTÉLYA. Esős nap. Zárt autó érkezik. Utasa, hogy föl ne ismerjék, felhajtja kabátjának szőrmegallérját, belép az előcsarnokba.

A szolga szótlan meghajlással fogadja.

A vendéget felvezetik. Nem veti le kabátját és még mindig nem látjuk az arcát. A lakáj kopogtat egy ajtón. Belülről nyílik ki és a küszöbön maga Göring áll. Húsos arca barátságos mosolyra húzódik.

— Rendkívül örülök, hogy elfogadta meghívásomat — és örvendezve vezeti vendégét a fényűzően berendezett dolgozószobába, ő maga segít levenni a kabátját és ülteti egy mély karosszékbe a barátságos kandallónál.

A dolgozószoba berendezése királyi pompájú. Perzsa és türkmén szőnyegek, kristály és márvány. A falakon orosz és francia művészek képei. A vendég nem minden csodálkozás nélkül nézi a kincseket. Göring önelégülten mutogatja őket.

— Ez a kievi múzeumból van — mondja. — Ez pedig a Louvreból... Ez Bécs ajándéka, ezt Mussolini küldte Velencéből...

A vendég leül a karosszékbe és megszólal:

— Az Ön dolgozószobája egyenesen műkereskedésre emlékeztet.

A vendég lassan megtömi pipáját és elégedetten nyujtózik, lábát melengetve a tűznél. Göring egy pohárka konyakot tölt neki.

— Francia, — teszi hozzá, — Petain ajándéka.

A vendég magas, jóképű angol, mintegy negyvenöt éves.

— Őszintén bevallom, — jegyzi meg szárazon — minden különösebb gyönyörűség nélkül indultam el

Londonból erre az utazásra, már a harmadikra, mint nyilván ön is emlékszik, kedves Göring.

Göring reménytelenül tárja szét karját és szivarosládikót tol a vendég elé.

— Valódi havanna! — És hozzáfűzi: — Franco ajándéka.

— A keleti háború már régen befejeződött volna, ha Hitler és az angolok a mult évben megegyezésre jutnak — folytatja fölényesen és ingerülten a vendég. — Remélem, nem ebben a kérdésben hivatott? — és hozzáteszi: — Az események már függetlenek akaratunktól. A helyzet ura Sztálin, mint ezt Ön is megértheti.

— Kedves Bedham, én, természetesen, nemcsak mint régi barátomat akartam látni önt. Érdeklődésem oka némileg távolabbi.

A lakáj tálcán kávét hoz be.

— Isteni mokka! — mondja Göring. — Izmet Inonü ajándéka.

Amikor a lakáj eltűnik, Göring nagy hangon fordul a vendéghez:

— Azért hívtam meg, kedves Bedham, hogy mint Anglia régi barátja, személyes szívességre kérjem fel.

— Csak nem akar átugrani hozzánk, Hess módjára? — nevet az angol.

— Ó, nem, nem, — hahotázik Göring — még nem találták fel azt az ejtőernyőt, amely képes lenne megtartani engem!

Légelhárító ágyúk bömbölése reszketteti meg az ablakot. Gyorsan belép a lakáj.

— Amerikaiak. Nagy berepülés — jelenti röviden.

— Lemehetünk... — ajánlja lekicsinylően Göring, de a vendég nyugodtan visszautasítja:

— Az amerikaiaknak ezek a nappali berepülései véleményem szerint nem egyebek reklámnál... Folytassa, kérem...

— Személyes szívességet kérek Öntől... Mai kérésem a következő: Sztálingrád felemészti összes tartalékainkat, összes készleteinket. Az új támadáshoz életbevágóan fontosak számunkra a tankok. Az acél edzéséhez, mint tudja, króm és wolfram szükséges. Törökország nem ad elegendőt. A nyugati civilizációnak a bolsevizmustól való megmentése nevében Önöknek segíteniük kell, Bedham! Elvégre a mi ügyünk nemcsak német ügy!

A vendég elgondolkodik:

— Rosszul harcolnak, Göring. Félre kellene állítani a maguk őrültjét... Ne feledje, hogy magukkal szemben nagy hadvezér, Sztálin áll.

Miközben a vendéget nézi, Göring akaratlanul is arra fülel, ami a kastély körül történik; s előbb még mosolygó arca lassan őszinte nyugtalanságot, majd nyílt rémületet fejez ki.

— Németország oly óriási anyagi befektetést eszközölt Hitlerbe, hogy már késő leváltani őt... — jegyzi meg. — Azonkívül nagy befolyása van a nyárspolgárokra.

— Mondja meg nekem őszintén, Göring, beveszik maguk valaha Sztálingrádot? — kérdi az angol. — A háború mérlege billeg — és nem a maguk javára; pedig mi mindent megtettünk magukért, amit csak tudtunk. Hiszen nincsen második front... És nem is tudom, mikor lesz. Értékelje ezt!

— Mi ezt értékeljük, Sztálingrád pedig a mienk lesz. Adolf ezt nyilvánosan kijelentette... A Dnyeper, a Don és a Volga elvesztése ugyanazt jelenti majd a Szovjetúnió számára, amit Németország számára a Rajna, az Elba, az Odera és a Duna elvesztése jelentene. Semmiféle emberi erő nem tud elűzni onnan bennünket. Higyjen nekem, bevesszük Sztálingrádot!

— Mikor?

— Mihelyt megkapjuk Önöktől a krómot és a wolframot.

— Mennyit?

— Húszezer tonnát, Bedham; és minél hamarabb.

— Elképzelhetetlen...

Göring megtölti a poharakat.

— Nem kell alkudoznunk, — mondja, most már nem kérőn, hanem szigorúan. — Ne felejtse el: mi az Önök előcsapata vagyunk. Ha mi nem intézzük el most Oroszországot, Önöknek és Amerikának mindent előlről kell kezdeniök.

— Ne tartson nekem erkölcsi prédikációkat, Göring!

Göring: Hol és hogyan? Kérem, vegyék tekintetbe az ügy sürgősségét!...

Bedham: Stockholmban. Az Armstrong Wickers képviselője várni fogja Krupp képviselőjét.

Göring felemeli poharát.

— A mi Sztálingrádunkra! — mondja mosolyogva.

— Önökre, Sztálingrádban! — válaszol a vendég. — Mint mondani szokás: Hurrá!

Mindketten szótlanul isznak.

— HURRÁ-Á-Á! HURRÁ-Á-Á! — hallatszik mindenfelől.

Elkeseredett harc folyik. Időnkint felvillanó rakéták világítják meg egyenlőtlen fénnyel a földet. Az eget fényszórók szeldesik. Lövedékek robbannak, a havat fröcskölve. A Volga fedezékekkel teleásott, meredek partja remeg és rázkódik. Repeszdarabok, faszilánkok és húscafatok esője zuhog. Páncéltörő fegyverek eszeveszett tüzet okádnak a német tankokra.

Felirat

A HÁBORÚ ÚJ SZAKASZÁT MEGNYITÓ, HATALMAS SZTÁLINGRÁDI CSATA BEFEJEZÉSÉHEZ KÖZELEDETT...

HATALMAS PÁNCÉLOS ÜTKÖZET csatamezeje.

Egy német tank túlhalad a romokon és egyenesen Iványov felé kúszik.

Iványov gránátköteget dob rá, de nem talál. A tank már egészen közelébe ért.

Akkor, szinte őrjöngve, hogy a tank szét ne taposssa, de mégse kelljen elfutnia, ráveti magát a tankra és az egyik lőrésbe dugja pisztolyát.

Elkeseredett, eszeveszett harc kezdődik az ember és a gép között.

A gép fölhág a romokra és ismét lekúszik róluk, mintha le akarná rázni magáról a vakmerőt, az pedig vadul tüzel befelé a lőrésen, időnkint pedig

őrjöngve veri öklével a páncélt. Hirtelen eszébejut, hogy maradt még egy kézigránátja. Előveszi és bedobja a szétroncsolódott kémlelőnyíláson. A tankból robbanás hallatszik, füst gomolyog belőle, majd kigyullad.

A kimerült Iványov a páncéloson fekszik.

— Alekszej, ugorj le! Felrobban! — kiabál Zajcev és Juszupov; s látva, hogy bajtársuk nem mozdul, karjukon emelik le.

A tank ég; már Iványov ruhája is füstölög.

— A tizedik egy nap alatt!... — kiáltja Juszupov Iványov fülébe, miközben Zajcevvel együtt a parthoz vezeti.

Iványov arcán vér folyik végig, haja és keze merő vér, alig tud menni.

— Gyerünk a Volgához, lemosod a vért — mondja neki Zajcev.

— Hová? — hörgi szakadozottan. — Nem megyek... Gyerünk vissza, fiúk! A Volgán túl nincs semmi tennivalónk.

— Kicsike kötést csinálnak — beszéli rá Juszupov. — Jól harcoltál, Aljosa. Azt mondják, itt van Sztálin...

Alekszej Iványov megáll:

— Ha ő itt van, mi miért menjünk a folyó mögé? Sztálint itthagyjuk, mi meg odamegyünk? Nem, testvér, ilyen törvény nincs.

És Zajcev meg Juszupov tiltakozása ellenére visszamegy.

— A parancsnok... Csujkov!... — suttogja egyszerre Zajcev.

Magas, vállas tábornok lép Iványovhoz.

Iványov merészen megszólítja:

— Parancsnok elvtárs, engedje meg, hogy jelentkezzem. Iványov gárdaőrmester.

— Tessék...

— Hírlik, hogy Sztálin elvtárs megérkezett, itt tartózkodik.

— Hát volt olyan idő, Iványov elvtárs, amikor Sztálin nélkül voltunk? Mi? Hát nélküle kitartottunk volna? Itt van, és mindig velünk volt!... Gárdaőrmester elvtárs!... Kitüntetem a Vörös Zászló-renddel...

A kíséretében lévő ezredeshez fordul, átveszi az érdemrendet és Iványov mellére tűzi. A harcizaj közben elcsendesedik. Valahonnan messziről azonban hatalmas hurrá hallatszik.

— Mi ez a hurrá, parancsnok elvtárs? — kérdi Zajcev.

— Jussanak eszükbe Sztálin szavai: lesz még ünnep a mi utcánkban is! Bekövetkezett! Ma egyesült a doni és a sztálingrádi front. A németeket hatalmas harapófogóba szorítottuk. Ez nagy fordulat a háborúban! Gratulálok a győzelemhez, elvtársak! Megtartottuk Sztálin elvtársnak adott szavunkat és megvédtük Sztálingrádot. Köszönet valamennyiüknek, köszönet!

— A Szovjetúniót szolgáljuk! — válaszolnak egyszerre a harcosok.

SZTÁLIN DOLGOZÓSZOBÁJA. Este. A lámpát még nem gyujtották meg. Sztálin és Molotov a rádiót hallgatják.

Távolról Levitán (a moszkvai rádió bemondója) hangja hallatszik.

„Két válogatott német hadsereg, a több mint háromszázezer főt számláló hatodik és negyedik tankhadsereg megszűnt létezni... Fogságba került kétezerötszáz tiszt és huszonnégy tábornok, élükön Paulus vezértábornaggyal."

Sztálin: Derék sztálingrádiak!... Véglegesen leszerepelt minden Clausewitz, Moltke, Schlieffen, Ludendorff, Keitel. Az utóbbi harminc évben Németországot kétszer verték meg és nem véletlenül!

Molotov: Negyvenegyben mindent a fagyra hárítottak, most meg a sztyeppére és az úttalan utakra kennek mindent. Nos hát! Mindörökre lejáratta magát a német katonai gondolat tekintélye...

Sztálin: Mi pedig megismételjük a csapást, hogy föl ne ocsúdjanak. Az öreg Kutuzov tíz fejjel magasabb ezeknél a német dobszó-generálisoknál. A jól előkészített ellentámadás igen érdekes fajtája a támadásnak. Az ő tudományuk erről nem mond semmit. Már másodszor próbálják meg velünk szemben... Most a legfontosabb: előre és előre!...

Berija, Antonov és Stemenko lép be.

Sztálin: Hogy állunk az acéllal?

Berija: Jól.

Sztálin: Nézzük meg. Az, ami tegnap kitűnő volt, mára már rosszul festhet. Sztálingrád után mások a méretek... Sztálingrád sok mindenre megtanított bennünket.

...EGY GYÁR MARTIN-ÜZEME. Sztálin Hmelnyickij kíséretében halad át az üzemen.

Sztálin: Sztálingrád minden eddiginél kitartóbb katonákat szült nekünk, újfajta acél is kell az ilyen embereknek... mindennél erősebb legyen a világon!

Hmelnyickij: Egyetlen napra sem szüntetjük meg a kutatásokat ebben az irányban, Joszif Viszszárionovics. Közvetlenül a háború előtt egyik olvasztárunk, Alekszej Iványov, kitűnő minőséget gyártott...

Sztálin: Persze, emlékszem. Most hol van egyébként?

Hmelnyickij: Sajnos, elesett a háború első napján.

Sztálin: Arany ember volt. Kár érte. Fájdalmas, hogy nem vigyáztak rá...

Hmelnyickij: Igen, fájdalmas. De Iványov kitűnő utánpótlást hagyott maga után.

Sztálin: Mutassa meg nekem a gyár legkiválóbb embereit, az újítókat, kutatókat...

Hmelnyickij: Már összegyüjtöttem őket, Sztálin elvtárs. Ott vannak...

Sztálin az acélöntők csoportjához lép, amelynek élén Jermilov és egy éltes nő áll.

Hmelnyickij: Ime, Sztálin elvtárs, a mi Jermilovunk, Iványov tanítója és ügyének folytatója... Ime, Pelageja Vasziljevna: új szerzeményünk... Hol van Vaszilij Timofejevics?

Jermilov: Vaszilij Timofejevics? Itt, ni.

Natasa Rumjanceva egykori tanítványa, Vaszilek fut oda. Fején sapka, ellenzőjével hátrafelé fordítva,

nadrágzsebéből hajítófa meredezik. Utána néhány fiú, akiket az első jelenetekből ismerünk.

Sztálin: Jónapot, Vaszilij Timofejevics.

Vaszilek: Jónapot, Sztálin elvtárs... Engedje meg, hogy jelentést tegyek: Az Iványov-brigád idő előtt teljesítette a front sürgős megrendelését... Ezenkívül saját költségünkön adunk a hadseregnek két tankot: az „Iványov acélöntő" és „Rumjanceva tanítónő" elnevezésűeket.

Sztálin: Köszönet, kedves elvtársak, a kitűnő munkáért! (Köszönti az egész brigádot). Nagyon helyes az, hogy nem felejtik el a kedves embereket. Szeretni kell tanítóinkat, méltóknak kell lenni hozzájuk. Rumjanceva Iványov felesége, úgy-e?

Hmelnyickij: Igenis, Joszif Visszárionovics. Nagyszerű ember volt!

Sztálin: Mindkét tankjukat Berlin rohamára fogjuk küldeni, hadd álljanak bosszút azokért, akiknek nevét viselik. Zord az iskolájuk, elvtársak, — de ez nem árt! Fejlődjenek erős bolsevikokká — és acélt, acélt, minél többet. A mi harcosainkat most már semmivel sem lehet meglepni. A nép szidni fog bennünket, ha lassan dolgozunk... A háborút minél hamarabb be kell fejezni... Berlinben. Feltétlenül ott!...

Sztálin térkép elé lép. A térkép előtt padokon és zsámolyokon ágaskodva, ipariskolások nézegetik a frontvonalat. Sztálin előbbrelép.

— Elavult adatok — mondja. — Ez a vonal már nem így fest.

Valamennyien ránéznek.

— Joszif Visszárionovics... — kezdi az egyik fiú.

— Ne szakítsd félbe — mondja a másik. — Hát milyen most a vonal, Joszif Visszárionovics?

— Milyen? Ilyen! Lám, mennyire előbbrevitte a maguk acélja!

— És később mi lesz, Joszif Visszárionovics?

— A németek így támadnak majd, valószínűleg Kurszk irányában.

— Hát mi?

— Mi acélt csinálunk. Aztán majd meglátod.

A FRONT TÉRKÉPE: mozognak a zászlók.

Levitán hangja hallatszik:

„A német hadsereg kísérlete, hogy Kurszk irányában támadjon, meghiúsult. A Vörös Hadsereg az egész arcvonalon ellentámadásba ment át és a németek által ideiglenesen megszállt szovjet terület jelentős részét felszabadította."

IVÁNOV, Zajcev és Juszupov géppisztolyokkal rohannak egy lángoló, romokkal borított utcán. A németek fedezékekből lőnek rájuk. Iványov lerombolt városáért folyik a harc. Köröskörül minden megpörkölődött, eléktelenedett.

— Ez itt a klubunk, itt láttam meg őt először, — mondja Alekszej, egy romhalmazra mutatva. — Az ott pedig az iskolánk — mutat egy másikra... — Natasa iskolája...

Megkerülik az épület sarkát és egy német tisztre vetik magukat, aki távcsövön keresztül figyelte a harcot. Az üzbég a lábát kapja el, Iványov pedig törzsénél átfogva a vállára hajítja. Aztán udvarokon és kerteken keresztül rohannak vele.

— Jó „nyelvet" fogtunk, — csettint nyelvével Juszupov, — vezérkari „nyelv": Nem tévesztetted el az utat?

— Én itt vakon is eligazodom. Az én városom — mondja Iványov, zihálva a nehéz teher alatt, de aztán értetlenül megáll.

— Nocsak, Juszuf, őrizd csak — mondja, s zavartan köhécsel, szörnyülködve nézegeti a hamudombot, amelyen állnak.

Ez idő alatt Juszuf gondosan megmotozza, lefegyverzi és megkötözi a foglyot.

— Gyerünk, kedvesem, gyerünk — sürgeti Alekszejt.

— Juszuf, Kosztya, hiszen ez a mi házunk — suttogja rémülten Iványov. — Itt volt a szobánk... — mutat egy kupacra, amelyből egy meggörbült ágy vaslábai meredeznek kifelé. — Én, testvér, itt születtem. Hej, édesanyám, én kis öregem, mi lett veled? — suttogja könnyei közt Alekszej és a földre borulva a szülői ház hamvai közé temeti arcát.

A német gúnyosan hallgat, kissé félrefordulva.

Az üzbég beszél hozzá:

— Ez, hallod, nem háború... Mit csináltok? Gyerekeket gyilkoltok, nőket öltök, ilyen nincs. Szemét vagy — ez lesz rád a legigazibb szó.

— Én nem szemét, én vagyok tiszt. Történelem — verstehst? A történelemnek törvénye van. Deutsch-

land megy vorwärts, előre. Szovjet megy hátra... hátra. Ti a régi kor vagytok... Mi az új kor, az élet...

Iványov felemeli arcát a földről, orcája szürke a hamutól és a könnyektől.

— Ezt ki mondta?

— Adolf Hitler, a Führer.

— Ahá, hát így mondta? Jól van...

Az üzbég idegesen lerántja válláról géppisztolyát.

— Mint a disznó, úgy halsz meg! Bizisten, megesküszöm: egyetlen fritzet sem hagyok életben! Odaállni!

Alekszej megállítja Juszupovot.

— Nem, kedvesem, nem öljük meg... Mi más büntetést gondolunk ki a számára... Hová való vagy? — kérdi a tisztet.

— Berlin. Unter den Linden.

— Ahá, jól van!... Nos hát, amikor odaérek a te Unter den Lindened-re, tejbekását csinálok a házadból, érted?

— A mi Berlinünkben soha nem lesz háború. So-ha!

Juszuf a német torkának ugrik.

— U-u, sátán, — hörgi, és meg akarja fojtani.

— Nyughass, Juszuf! Hallottad, német, mit mondtam neked? Csak port hagyok a te Berlinedből — Iványov hangja kiáltásba csap át. — És ne kiabálj akkor, hogy én kegyetlen vagyok, hallod? Én jó vagyok, senkit sem bántok. Hozzád sem én csúsztam be. De most, barom, hallgass, meg ne mukkanj. Lódulj előre!

Az egész csoport visszatér övéihez. Iványov egy pillanatra visszanéz:

— Isten veled, szülői ház!

Juszuf fejét csóválja:

— Nem értek egyet a politikáddal... Ha minden fritzet meghagyunk, nagy veszteséget csinálunk magunknak.

— Azt akarom, hogy saját kezével építse fel a házamat. Meg akarom érni azt, Juszuf, amikor az ilyesfajta szemét, mint ez a német, magától mondja: „Átkozott legyen Hitler, hogy szült engem, átkozott legyek én, hogy szültem Hitlert!..."

Romok, égő házak között mennek. Az utcai harc még folyik. Hátrább kézben cipelnek egy kis ágyút, a keresztutcában géppuska kelepel, de az utcákat már megtölti a nép.

Nők rohannak Ivánovhoz, átölelik Juszupovot, Zajcevet is, a mellükön sírnak.

— Aljosa! — hallatszik hirtelen egy kiáltás.

Valakinek megöregedett, elgyötört arca. De ki lehet? — képtelen felismerni. Körülveszik őket.

— Visszatértél?... Ivánov Aljosa visszatért... élve.

— Nem, még nem tértem vissza... Megyek tovább nyugatra...

Megáll, hogy Natasáról érdeklődjék:

— Nem mondtok nekem semmit?

Mindenki hallgat. Csak egy öregasszony szólal meg:

— Már halottnak hittünk, Aljosenyka, mégis élsz... Lehet, hogy a te kis gazdasszonykáddal is így lesz... Adjon neked sikert az úr...

Ivánov legyint és bajtársai után ered.

Az égen bombavetők hangos zúgása.

A fogoly német felemeli fejét. Ivánov így szól hozzá:

— Tudod, hová repülnek? A te Berlinedbe, a te Unter den Lindenedhez, a te feleségedhez és kislányodhoz. Érezd!... Mi nem vagyunk ám fukar emberek: amit ti nekünk, — mi is azt nektek. Megkapjátok hiány nélkül.

A némettel beszélő Iványov mögött tankok jelennek meg. Az egész földet tankok, ágyúk, lovasság, gyalogság lepik el. A levegőben bombavetők, zuhanóbombázók, vadászgépek. A vásznon átúsztatásban megjelenik a hadműveletek térképe, amelyen az ellenség ellentámadását széttörő támadásainkat nyíllal jelzik.

Hang hallatszik:

„A szovjet csapatok január 22-én támadásba mentek át a Nyeman folyótól a Kárpátokig terjedő, hétszázkilométeres arcvonalon. Csernyahovszkij tábornok csapatai Königsberg felé folytatták támadásukat. Rokosszovszkij marsall csapatai a Visztula északi partján tevékenykedve, elvágták Kelet-Poroszországot Közép-Németországtól. Zsukov marsall a Visztula folyótól délre Poznanig nyomult. Konyev marsall Czenstochowa—Breslau felé. Petrov tábornok átkelt a Kárpátokon. Tolbuchin tábornok Magyarországon, Malinovszkij tábornok Szlovákiában folytatott harcokat."

A FELVEVŐGÉP ELMOZDUL és Antonov tábornokot látjuk, amint a hadicselekmények térképénél jelentést tesz a történelmi nevezetességű krimi konferencián.

A HÁROM NAGYHATALOM TÖRTÉNELMI JALTAI KONFERENCIÁJA.

Feltárul a Livádiai palota egész terme, ahol egy nagy, kerek asztal körül Sztálin elvtárs, Molotov elvtárs, Roosevelt és Churchill ülnek, tanácsosaik és referenseik társaságában.

Mindenki figyelmesen hallgat.

— A kedvezőtlen időjárás következtében ezt a hadműveletet január végén akartuk elkezdeni, — folytatja Antonov tábornok — de, tekintettel szövetségeseink aggasztó helyzetére, amely a németek ardennesi támadásával kapcsolatban állott elő a nyugati fronton, a szovjet csapatok főparancsnoksága parancsot adott, hogy a támadást legkésőbb január közepén kezdjük meg.

A tolmácsok Roosevelthez és Churchill-hez fordulnak.

Roosevelt rokonszenvvel figyeli Antonov előadását. Churchill nyugtalanul fészkelődik székén és így szól az egyik referenshez:

— Még kiderül, hogy ők mentettek meg bennünket!?

— Igen... — feleli a referens.

Antonov folytatja:

— A németek az arcvonal középső szakaszán huszonnégy tankhadosztályt összpontosítottak. A szovjet főparancsnokság a szárnyakon, Kelet-Poroszországban és Magyarországon végzett elterelő hadműveletek segítségével elvonta a németek fő ütőerejét és

ezzel elérte a támadás kezdetére előirányzott célt. A szovjet csapatok a támadás tizennyolc napja alatt ötszázhetven kilométert nyomultak előre és Küstrin körzetében kijutottak az Oderához, miközben szétvertek negyvenöt német hadosztályt. Az ellenség több mint háromszázötvenezer katonát és tisztet veszített foglyokban és legalább nyolcszázezret halottakban.

A szovjet csapatok támadásának eredményeként a nyugati frontról a keletire tizenhat hadosztályt dobtak át, öt hadosztály útban van és valószínűleg átirányítanak még további harminc hadosztályt.

A legközelebbi jövőben tehát elő lehet készíteni az ellenség végleges szétverésére irányuló hadműveletet.

Sztálin: A szovjet legfelsőbb parancsnokságnak az a véleménye, hogy a szövetségeseknek az ellenség közlekedési vonalaira összpontosított légibombázásokkal meg kell akadályozniok a csapatok átdobását a nyugati frontról és Olaszországból keletre; és február első felében támadást kell kezdeniök a nyugati fronton.

A szövetséges tanácsadók és szakértők hüledeznek. Az amerikai katonai tanácsadó, Roosevelt-re tekintve, megfellebbezhetetlenül kijelenti:

— Eisenhower tábornok a jelzett időben lehetetlennek tart bármilyen döntő cselekvést. Erőink zűrzavaros állapotban vannak, a csapatok ellátása elképzelhetetlen nehézségekbe ütközik...

Szivarját szája egyik sarkából a másikba tolva, megszólal Churchill:

— Esztelenség lenne most még a szétverés előkészítéséről beszélni, amikor az angol-amerikai csapatok még nem hatoltak át a Sigfried-vonalon, s ami-

kor előttünk van a Rajna, veretlen német seregekkel... Helyzetünk rendkívül komoly!

— Éppen most rendkívül kedvező a helyzet az Önök számára, — jegyzi meg Molotov, — hiszen a németek hatalmas vereséget szenvedtek a szovjet fronton. A németek ardennesi támadása megállt. Erőik, a csapatok keletre való irányításával, meggyöngültek az önök frontján.

— Nem vitatom, de ehhez idő kell... — mondja Churchill.

— Mint a harchoz is! — jegyzi meg Sztálin elvtárs. — Ha egyesek végnélküli járőrháborút folytatnak, egyhelyben topoghatnak akár öt évet is! Topoghatnak!

Churchill szivarját szívja. Fejét úgy körülveszi a füst, mint egy működő vulkán.

— Topogni? — ismétli. — Ha az önök szakértői bennünket is megismertetnének a vízi határok leküzdésének tapasztalataival, mi már túl lennénk a Rajnán.

Roosevelt beavatkozik a vitába:

— Nekem, bevallom, tetszik a háború gyors befejezésének gondolata, bár ebben a kérdésben nézeteltéréseim vannak egyes tanácsadóimmal. Örülök, hogy a béke közeleg, de nem gondolja-e, Sztálin úr, hogy a németek az Oderánál komoly védelmet szerveznek? Jól tudják, hogy ha elvesztik az Oderát, elvesztik Berlint és Németországot is. Épp ezért nyilván hatalmas erőcsoportot hoznak létre az Oderánál.

— Parancsnokságunk erejük megosztására kényszeríti a németeket, — válaszol Sztálin elvtárs. — Parancsnokságunk széthúzza erőcsoportosulásukat, mint a gumiszalagot. — Joszif Visszárionovics szé-

lesre tárja karjait — a szárnyakon végrehajtott hadműveletekkel. Aztán pedig... — és Sztálin elvtárs ujjai kifejező mozdulatot tesznek, átszelve a levegőt.

Churchill: Az önök csapatai, Sztálin úr, épp most hajtottak végre egy nagy ugrást előre. Hosszabb lélekzetvételi szünetre van szükségük egy új offenziva előtt. Azonkívül az önök lökése nem lehet erősebb a januárinál. Ez az erők csökkenésének törvénye... A háború örök törvénye!

— Ez a törvény nem jellemző a szovjet stratégiára — jegyzi meg csendesen Sztálin — és ez hökkenti meg az angol és amerikai katonai szakértőket.

— Az a helyzet — mondja Churchill —, hogy önök 70—80 kilométernyire állanak Berlintől, egyáltalán nem kelthet biztató reményeket az önök parancsnokságában, Sztálin úr. Hisz most német területen és rendkívül megnehezült körülmények között kell majd harcolniok, csatornák, tavak, erdők, városok között...

— Ha emlékeznek, a németek sokkal közelebb voltak Moszkvához és mégis... valamennyien jól tudjuk, hogy miként végződött... — mondja egy amerikai tábornok.

— A mieink megtanultak jobban harcolni a németeknél — válaszolja Sztálin változatlan nyugalommal.

Churchill (utolsó sakkhúzásával kísérletezik): — Az önök offenzívája kockázatos, mivel a hátuk mögött, Kurlandban, még harminc német hadosztály áll — félmilliós hadsereg, 27 hadosztály Kelet-Poroszországban és még vagy húsz hadosztály különböző helyeken bekerítve. A németek szemmelláthatóan

nagyobb csapategységeket engedtek körülkeríteni, hogy megakadályozzák önöket az előrenyomulásban.

Sztálin: Annál rosszabb a németeknek. Annál kevesebb erejük lesz Berlin védelmére. Ezek a csapategységek el vannak szigetelve és pusztulásra vannak ítélve.

Churchill: Sokat kockáztathatnak, ha elsőnek akarnak bevonulni Berlinbe. Azonkívül véleményem szerint az volna a legjobb, ha valamennyien egyidejűleg vonulnánk be Berlinbe. Ez pompás volna az Egyesült Nemzetek eszméje szempontjából.

Sztálin: Ha a szövetséges parancsnokság biztosítja a szükséges aktivitást nyugaton, akkor az a véleményem, hogy mi mind...

(A szárnysegédek, akik éppen elindultak, hogy papírt hozzanak, megállnak és feszült érdeklődéssel figyelnek)

...pontosan a berlini csata előtt állunk.

Az angol tanácsadó Churchillhez:

— 1945 februárjában a berlini csata előkészítéséről beszélni még időszerűtlen...

Churchill (indulatosan): Ha a javaslat Öntől származnék, így is volna. De Sztálin javasolta.

Churchill otthagyja a tanácsadót, Sztálinhoz és Roosevelthez siet.

Roosevelt éppen azt mondja: Tanácskozni fogok szakértőimmel, Sztálin úr. Őszintén meg kell mondanom, az ön javaslatát nagyon vonzónak találom.

Churchill: Uraim, még nem készültünk fel a végső csatára. Mielőtt a végső ütközetbe bocsátkoznánk, meg kell egyeznünk az alapkérdésekben.

Sztálin: Úgy gondolom, már sok mindenben megegyeztünk... S nemcsak itt, hanem már Teheránban is.

Roosevelt: Természetesen. Véleményem szerint semmi komoly nézeteltérésünk nincsen.

Molotov: Megegyeztünk Németország megszállásáról és ellenőrzéséről a fegyverletétel után...

Churchill: De csak általánosságban, általánosságban....

Sztálin: Megegyeztünk a jóvátételek méreteiről...

Churchill: Fenntartásokkal, fenntartásokkal.

Roosevelt: Ha jól emlékszem, fenntartások nélkül. Leszögeztük közös álláspontunkat Lengyelország határairól.

Churchil: Fenntartásokkal, fenntartásokkal...

Sztálin (megütközve): Hogyan fenntartásokkal? Harminc éven keresztül Lengyelország területe az ellenünk irányuló háború kapuja volt. Be kell zárnunk ezt a kaput azzal, hogy erős, irányunkban barátságos Lengyelországot teremtünk. Hol vannak itt fenntartások? Nem tarthatom betöltöttnek küldetésemet, ha Lengyelország, Bjelorusszia és Ukrajna népének nem biztosítom a hősiességük által kiharcolt nyugalmat.

Churchill: Lehet, hogy úgy van, de én nem szeretek kötelezettséget vállalni... Sőt, mi több, nem akarom elkötelezni magam.

Sztálin: A népek a békét akarják. Mi tudjuk a népeknek biztosítani a békét; tehát ez kötelességünk is...

Roosevelt: A lehető leghosszabb időre!

Churchill: Nem dönthetem el a háború kimenetelét, ha nem gondolok Japánra...

Roosevelt óvatosan Sztálinra néz.

Sztálin: Három hónappal Hitler leverése után — ezt már megmondtam önöknek Teheránban — számíthatnak a szovjet haderők segítségére Japán ellen.

Churchill: Három hónap? Ó-la-la! Ön szereti a meghökkentő szavakat, Sztálin úr. Az ellenség alábecsülése mindig a magunk erejének túlbecsüléséhez vezet.

Sztálin: Három hónappal Hitler leverése után segítünk önöknek, hogy elkészüljenek Japánnal. Három hónap! (Nyomatékul felemeli három ujját.)

Churchill zavartan néz a többiekre és szivarját rágja. Roosevelt nevet.

Churchill: (békésen): Nagyszerű, hiszek Önnek. (Kezet nyujt.) Szóval megegyeztünk.

Sztálin: Ismét fenntartásokkal?

Churchill: Nem, ezúttal fenntartás nélkül.

Pincér jön be egy tálcával, amelyen vermutos poharak állnak. Churchill megállítja, levesz egy poharat és Sztálinnak nyujtja. A másodikat Roosevelt kezébe nyomja. Megszólal: Egy utolsó baráti kérésem van önökhöz, bajtársaim és barátaim: igyunk az angol király egészségére.

Sztálin: A királyéra? Én nem vagyok híve a monarchiának, Churchill úr, ezt ön tudja.

Churchill: Sztálin úr, én az Ön vendége vagyok és nagyon kérem, igyék Nagy-Britannia királyának egészségére!

Sztálin: Ha ez Önnek olyan fontos, Churchill úr, akkor megteszem. Igyunk Nagy-Britannia királyának egészségére.

Roosevelt: Kinek az egészségére?

Churchill: Azt ajánlom: a király egészségére.

Roosevelt: Én Kalinin egészségére iszom.

Mindhárman poharat emelnek Kalinin egészségére.

MOSZKVA. A Kreml. Hajnal.

Autó gördül be a Kreml udvarába. Az autóból Zsukov marsall lép ki, összehasonlítja óráját a Szpasszkij torony óraütésével. Hajnali három óra.

Nyomában egy második autó. Konyev marsall érkezik rajta. Utána egy harmadik, Rokosszovszkij marsall. Élénken beszélgetve haladnak.

Zsukov: Valami készül, az a feltevésem.

Konyev: Igen, feltétlenül. Feleslegesen aligha hívtak.

Rokosszovszkij: S mindhármunkat, ez a leglényegesebb!

Belépnek Sztálin dolgozószobájába, ahol már Sztálin, Molotov, Berija, Malenkov, és Antonov tábornok várja őket.

Zsukov: Parancsára megjelentem, Sztálin elvtárs.

Konyev: Parancsára megjelentem, Sztálin elvtárs.

Rokosszovszkij: Parancsára megjelentem, Sztálin elvtárs.

Sztálin elvtárs üdvözli a parancsnokokat.

— Hogy szolgál az egészségük?... Mi újság?... Foglaljanak helyet.

A marsallok leülnek. Sztálin elvtárs váratlanul megkérdi tőlük:

— Nos, hát ki veszi be Berlint: mi, vagy a szövetségesek?

A marsallok egyszerre válaszolnak:

— Mi.

— Tiszta képük van a helyzetről?... Ha már elfoglaljuk, akkor minél hamarabb el kell foglalni! A londoni rádió ezt közli: „A szövetséges csapatok szinte ellenállás nélkül nyomulnak előre. Csupán a bombatölcsérek és a szétrombolt hidak képeznek akadályt. Egyetlen lövés sem dörren el..." Ezt meg egy londoni újság írja: „Az utak mentén németek kóborolnak, keresve valakit, akinek megadhatják magukat." A hozzánk érkezett hírek szerint Montgomery hatalmas erőket von össze Berlin gyors megrohanására és elfoglalására. Erre fontos gondolni, mert a németektől kitelik, hogy harc nélkül átadják Berlint az angolszászoknak.

Molotov: A helyzet feltétlenül sürgős intézkedéseket követel.

Zsdánov: Mondhatnám: haladéktalan intézkedéseket!

Sztálin: Hogy állunk a tankokkal, repülőgépekkel, üzemanyaggal?

Molotov: Annyit adunk, amennyi kell.

Malenkov: Nem lesz semmiben fennakadás!

Sztálin: Amerikai segítség nélkül?

Berija: Anélkül.

Sztálin: A Standard-Oil nélkül?

Berija: Anélkül.

Sztálin: Jó dolog ez a szocialista rendszer. Most meg kell mutatnunk teljes erejében!... Mi itt tanácskoztunk és úgy határoztunk, hogy a Németországnak szánt végső csapást április 16-ra kell előkészíteni.

A parancsnokok idegesen veszik elő aktatáskáikból térképeiket.

Sztálin: Az I. bjelorussz arcvonal közvetlenül Berlinre csap le. Az I. ukrán tőle balra, úgy, hogy főerői Lipcsétől és Drezdától északig érjenek. Szükség esetén késznek kell lennie a Berlinért való harcra. A II. bjelorussz arcvonal felváltja Zsukov jobbszárnyon lévő seregeit és támadást kezd Stettin—Rostock irányában, ezzel északról biztosítja a berlini csapást. Mik az önök tervei és javaslatai?

Elsőnek Zsukov marsall számol be. Szétteregeti arcvonalának térképét és fölébehajol.

Valamennyi jelenlévő közelebb lép. Csak Sztálin elvtárs veszi ki előbb íróasztala fiókjából saját térképét és aztán lép oda a nagy asztalhoz, amelyen akkurátusan kiteregeti.

Zsukov marsall így szól:

— Az én arcvonalam a tengerig húzódik. Ha Konsztantin Konsztantinovics — fordul Rokosszovszkij felé — felváltaná jobbszárnyam csapatait, hogy megerősíthessem a centrumot, akkor április 16-ig készen lehetek.

Sztálin: Semmire sincs szüksége?

Zsukov: Jó lenne, természetesen, ha tüzérségi erősítést kaphatnék. Az a véleményem, hogy ha sikerülne kilométerenként kétszázhúszra emelnem a tüzérségi tűz sűrűségét, ez hatalmas segítség lenne, Sztálin elvtárs.

Sztálin elvtárs tempósan előveszi öreg, már észrevehetőleg megkopott jegyzőkönyvecskéjét.

— Keveset, túl keveset kér — mondja. — Most nem negyvenegyben vagyunk, most mindenből van elegendő... Nem kétszázhúsz lövegre van szüksége kilométerenkint, hanem legalább kétszáznyolcvanra! Elfelejti, hogy a harc sűrűnfekvő, megerősített vonalak és lakott helyek között vonul át. Antonov elvtárs, számolja csak ki, mennyi fegyverre van szüksége Zsukovnak, ha 280 löveget veszünk alapul... Mindenképen hamarosan útnak kell indítanunk őket... És tankot is vegyen csak át minél többet!... Gazdagok vagyunk. Éppen elég tankunk és fegyverünk van, nemcsak a berlini hadműveletre. Nincs miért takarékoskodnunk... Szóval, ha Rokosszovszkij felváltja az Ön jobbszárnyát, elkészül tizenhatodikára?

— Igenis, Sztálin elvtárs, készen leszek.

Sztálin elvtárs Rokosszovszkijhoz fordul:

— Hát Önnél hogy állnak a dolgok? Megkergette Busch tábornokot? Jól megkergette, nagyon jól!

Rokosszovszkij: Arcvonalam csapatai Danzignál csoportosulnak át. Most minden erőmet az Oderához kell átdobnom.

Sztálin: Igazodnunk kell ahhoz a határidőhöz, amelyeket a katonai helyzet szab meg.

Rokosszovszkij: Mindent megteszek, hogy elkészüljek április tizenhatodikára.

Sztálin összehasonlítja térképét Zsukovéval.

— Melyik hadseregekkel akarja végrehajtani a döntő csapást?

— Berzarin, Kuznyecov, Csujkov hadseregeivel, Katyukov és Bogdánov tankjaival.

Sztálin: Ezek megfelelnek. Jól verekszenek...

Konyev marsallhoz fordul:

— Önnél mi a helyzet?

Konyev marsall jelentést tesz:

— Éppen most fejeztem be az oppelni hadműveletet, harmadik páncéloshadseregem veszteségeket szenvedett, most töltjük fel. Általában főerőim a balszárnyon vannak, át kell őket csoportosítanom jobbra, amihez idő kell...

Sztálin: Hagyjon a balszárnyon egy-két hadsereget, a többit vigye át a jobbszárnyra... Adjunk talán két-három hadsereget a Baltikumból?

Konyev: Nem tudnak időben megérkezni, Sztálin elvtárs... A rendelkezésre álló erőkre vagyok utalva. Csak attól félek, hogy április huszonötödike előtt nem készülök el.

Sztálin: Az késő! Szűkítse határidejét. Vegye figyelembe azt is, hogy utána még Prága irányában is működnie kell. Nehéz a helyzete; de nincs mit tenni... Szóval tizenhatodikára... (Antonov tábornokhoz fordul.) Készítse elő az utasításokat Zsukov elvtársnak: indítson támadást Berlin bevételére és legkésőbb a hadművelet 24—25-ik napján jusson ki az Elbához... Konyev elvtársnak: jusson el Drezdához és Lipcséhez... Rokosszovszkijnak később küldjük meg az utasításokat. Így hát, elvtársak, készüljenek fel az utolsó küzdelemre, ideje már befejezni a háborút, ideje!...

A parancsnokok tisztelegnek és távoznak.

...SOHA NEM HALLOTT erejű dörgés és recsegés rázza meg a földet. A sisak lerepül Iványov fejéről és a lövészárok mélyén a vízbe gurul. A fák recsegnek és hajladoznak. A felriasztott madarak csivognak. Juszupov felpattan, az álmosságtól semmit sem ért.

— Földrengés van, vagy micsoda?

A madarak csapatostól csapnak az égbe. Egy leány leszedi a fedőt a fényszóróról s az erős fényt előreveti a németek irányába. Az ég szinte habot vet, mintha egyik szélétől a másikig kigyulladt volna. Juszupov szénnel a sisakjára írja: „Sztálingrád-Berlin."

A fényszórók fénye, a katyusa villogó röpte, a láthatár robbanásai — mindez egyetlen tűzfergetegben olvad össze. A madarak lebocsátják szárnyukat, segélytkérően csipognak és a földön futva az emberekhez menekülnek.

A lovak nyerítenek, nyihognak. Tankok dübörögnek. Elindulnak az önvontatású ágyúk.

Felirat

MEGKEZDŐDÖTT A TÖRTÉNELEM LEGHATALMASABB ÜTKÖZETE. A SZOVJET SEREGEK MEGKEZDTÉK A ROHAMOT BERLIN, A FASIZMUS FŐVÁROSA ELLEN.

Ebben az órában több mint négyezer tank, huszonkétezer ágyú és aknavető, ötezer repülőgép és többszázezer ember indult meg Berlin ostromára.

Juszupov valamit Iványov fülébe kiált, az kezével mutatja, hogy semmit sem hall. Akkor Juszupov is

... Juszuf a német tiszt torkának ugrik ...

Hitler és Éva Braun a Birodalmi Kancellária óvóhelyén.

kezével mutatja, hogy a jelek szerint most támadni kezdünk; majd kockáztatva épségét, ugrálni kezd a lövészárokban, vizet fröcskölve maga körül. A közelben fekszik Kantarija és Jegorov. Kezükkel intenek.

Vezényszó hallatszik:

— Kantarija, Jegorov, Iványov, a zászlóhoz!

A Dicsőség-rend fekete-narancsszín szalagjával díszített sztálingrádi gárdalobogót a harcosokhoz viszik.

Kantarija, Jegorov, Iványov kigöngyölítik a zászlót. A nagy Lenin arcélét megvilágítják a tűzfegyverek robbanásai, meglobogtatja a könnyű szellő s Lenin arca nyugatnak fordul.

A zászló elindul át a szűk lövészárkokon.

A gárdisták térdet hajtanak és áhítatosan megcsókolják a szövetet.

Egyszerre minden elcsöndesül. Ivanov és bajtársai már készek a rohamra. Kimásztak a lövészárokból és a mellvéden feküsznek.

...Az éterben csend van. Egyetlen hang szólal meg:

— Előre! — És mint a visszhang, különböző hangok veszik át, ismétlik és ismétlik a levegőben:

— Előre, gyalogság! Vászja, gyerünk!... Vadászgépek, a levegőbe! Igenis, a levegőbe!... Előre, Berlin felé... Viszontlátásra Berlinben!... Igenis, viszontlátásra Berlinben!... Hány óra van, Zina?... Hét... Milyen hét — este, vagy reggel?... Természetesen reggel... Feljött a nap... Nálunk, Zina, nem látni a napot, akkora a füst.

Ivanov fölegyenesedik, elkiáltja magát:

— Előre! — És megindul, gránáttal a kezében.

A harcosok felajzott kiáltásai szinte elnyomják a fegyverek dörgését.

— Hurrá-á-á!— Zúg végig a síkságon.

Most már megvirradt, Iványov körülnéz és semmit sem ismer fel. A fák, amelyek éjtszaka még rózsaszín virágdíszben álltak, most csupaszon, lehullott levelekkel meredeznek. A légnyomás által levert virágszirmok rózsaszín hóként fedik be a földet. Eltűnt az őszi vetés is. Ott, ahol még tegnap smaragdzölden fénylettek a hatalmas szántóföldek, ma már csak füstös, lövedékektől felszaggatott föld feketéllik.

A gyalogságot megelőzve rohannak előre a rohamágyúk, tankok, egy géppuskás kocsi, amely nem akarja átengedni az utat a tankoknak, féloldalt dűlve, két kerekén fut. A tankok oldalán feliratok: „A hazáért!", „A nagy Sztálinért!", „Szuvorov", „Kutuzov", „Rumjanceva tanítónő", „Iványov acélöntő".

Iványov, ahogy a feliratot olvassa, szívéhez kap, valamit kiált, de a tank már pokoli döbörgéssel eltűnt a távolban. Az útmenti házak falán szénnel írt friss feliratok látszanak.

— Jegorov, jobbra tüzelj! Kantarija, én előremegyek, mindenki utánam! Fiúk, tüzeljetek a liget felé!

„Iványov felpattan, szuronyával rákarcolja az egyik házfalra:

„MINDENÁRON ÁTTÖRÖK"

— és előrefut.

Egy tank gördül elő, páncélján ezzel a felirattal:

„ÜZEMANYAGGAL ELLÁTVA EGÉSZEN BERLINIG".

Előgördül egy másik:

„ÜZEMANYAGGAL ELLÁTVA A TELJES GYŐZELEMIG!"

A gyalogosok irígy mosollyal kísérik őket.

A német földet tankok, ágyúk, aknavetők, katyusák és emberek ezrei, tízezrei öntik el. Ez az egész fenyegető áradat az utakon és a mezőkön nyomul előre. Repülőgépről úgy fest, mintha maga a föld rohanna.

HITLER DOLGOZÓSZOBÁJA a birodalmi kancellárián. Hitler, Göbbels, Bohrmann, Göring és Krebs. A hangulat riadt és nyomott. Minden pillanatban megszólal a telefon.

Hitler idegesen járkál a szobájában. Göbbels, Bohrmann és Krebs a berlini védelmi övezet térképe fölé görnyednek.

Göring kinyújtott lábbal félig fekszik a karosszékben, bambán egyetlen pontra mered, mint akit semmi sem érdekel.

Minden pillanatban szárnysegédek lépnek a dolgozószobába és Krebshez sietnek jelentéstételre.

Hitler megáll, kérdőn néz Krebsre.

Krebs: Az oroszok áttörték a jobbszárnyon a 101-es seregtestet, a Berlin-hadosztály szakaszán. Nagy veszteségek vannak.

Hitler: Volksturmot Berlin védelmére! Mindenki fegyverbe! Németország veszélyben van. Most csak azok győznek, akik határtalanul áldozatkészek irántam, azok, akik hisznek a győzelemben! Göbbels, ezekben a nehéz napokban magára akarom bízni Németország sorsát és nagy küldetést adok: Berlin védelmének birodalmi biztosa lesz.

Göbbels: Führer, nem sajnálom az életemet, csakhogy kiérdemeljem bizalmát.

Belép egy szárnysegéd, Krebs fülébe súgja jelentését. Az fennhangon megismétli:

— Az oroszok áttörtek a 303-ik gyaloghadosztály szakaszán. A mieink erősítést és lőszert kérnek. A seelowi magaslatoknál azonban a kilencedik hadseregnek sikerült feltartóztatnia az oroszok erős nyomását.

Hitler a térképéhez lép, megnézi, rendelkezik.

— Vessék be a Kurmark motoros-hadosztályt.

Krebs továbbítja az utasítást a szárnysegédeknek s eltávozik.

Tüstént visszatér azonban és jelenti:

— Az oroszok áttörtek a 11-ik és az 56-ik páncélos seregtestek közti résen. A mieink erősítést kérnek. Súlyos veszteségek, a helyzet aggasztó.

Hitler: Mindenáron fel kell tartóztatni az oroszokat!

Krebs (a szárnysegédnek): Bevetni a 18-ik motoros hadosztályt.

Bohrmann siet be. Boldog, izgatott; egy papírlapot lenget:

— Führer, két nagyszerű hír! Először: a 9-ik hadsereg ellentámadása következtében az oroszok megakadtak a seelowi magaslatoknál! A második hír: elfogtunk egy rádiógrammot, amely szerint Churchill és Eisenhower között nézeteltérés van az összpontosított támadás irányának kérdésében. Konfliktus! Az amerikaiak nem hajlandók Berlin felé támadni hátvédjük ziláltsága miatt. Az ön lángesze ezt előre látta.

Hitler: Összeugratom őket! Szemem láttára ugranak majd egymásnak! Egymás torkának eresztem az angolokat és amerikaikat, — és mindkettőjüket az oroszokra. Higyjenek nekem: megnyerjük a háborút! A győzelem már egészen közel van.

Szárnysegéd (jelent): A 11-ik és 56-ik páncélos hadtest Berlin felé vonul vissza.

Hitler: (őrjöngve): Azonnal agyonlőni a parancsnokot. Adjanak ki parancsot, hogy egy lépést se tágítsanak, még akkor sem, ha az amerikai tankok már hátukban lesznek! Vessék be az áttörés lezárására a Nordland hadosztályt!

Krebs továbbítja az utasítást a szárnysegédeknek.

Hitler egyik sarokból a másikba rohangál. Arca rángatódzik. Keze ökölbe szorul.

Göbbels óvatosan ezt mondja Hitlernek:

— Mein Führer, Berlint nem adjuk fel. De a jövő érdekében az ön életének biztonságban kell lennie! Valamennyien könyörgünk önnek, utazzék el Berlinből. Utazzék Bajorországba. Ott minden készen áll a fogadtatására.

Hitler kérdően néz rá:

— Bajorországba?... Meggondolom... Megtanácskozom... — és távozik a szobából.

Bohrmann: Miért ajánlotta neki, hogy Bajorországba menjen?

Göbbels: Hát hová menjen? Thüringiába? Schleswig-Holsteinbe? Magá is tudja, nincs már hová menni...

Bohrmann: De hiszen ott azonnal megölik. Ott van az összeesküvés középpontja.

Hitler felvidultan tér vissza:

— Elhatároztam, hogy megyek... Éva nagyon örül... Igen, Bajorországból sokkal könnyebben tudom irányítani majd az eseményeket...

Bohrmann: Mein Führer, hogy a berliniek biztosak legyenek a győzelemben, véleményem szerint önnek Berlinben kell maradnia.

Hitler: Micsoda?... Ne menjek?... Miért?... Ismét összeesküvés?.... Ismét?... Ismét összeesküvés?... Nem akarok!... Halljak? Sehova sem megyek. Én, én magam védem majd Berlint! Az oroszok soha nem veszik be a német fővárost. Vonják vissza Berlinbe az Elbánál harcoló csapatokat. Siettessék az amerikaikat. Állítsák meg ők az oroszokat! Wenk hadserege jöjjön Berlin védelmére. Haladéktalanul! Én mondom maguknak: az oroszok nem jutnak Berlinbe!

CHURCHILL az alsóház folyosóján. Az üléstermből hangok hallatszanak. Néhány képviselő és újságíró veszi körül Nagy-Britannia miniszterelnökét. Itt van ismerősünk, Bedham is.

Churchill nyilatkozik:

— Az oroszok nem veszik be Berlint. Szörnyű veszteségeket szenvedtek, uraim. Ezt meg kell érteni. Ha Oroszország nem hajtott volna végre kolosszális erőfeszítéseket és nem vállalt volna hatalmas áldozatokat, — folytatja — Lengyelország a teljes pusztulás sorsára jutott volna a németek kezétől. Az orosz seregek, nagyszerűen egyesítve a katonai erőt és művészetet, három hétnél rövidebb idő alatt a Visztulá-

tól az Oderáig nyomultak előre és maguk előtt hajtották a németeket... Erejük kifogyott — ez természetes.

Újságíró: Miniszterelnök úr, milyenek személyes benyomásai az oroszokkal való találkozásokról?

Churchill: Szilárd meggyőződésem, hogy Sztálin és a szovjet vezetőemberek tisztességes barátságban és egyenlőségben akarnak élni a nyugati demokráciákkal. Véleményem az is, hogy urai szavuknak.

A képviselők meglepetten néznek egymásra és vállat vonnak.

Churchill folytatja:

— Soha egyetlen kormány sem tartotta be pontosabban kötelezettségeit, még a maga rovására is, mint a szovjet kormány.

— Barátom, nem lépett be a Kommunista Pártba, amikor a Krimben volt? — kérdi az egyik képviselő.

A másik hozzáteszi:

— Egész idő alatt azt várom, mikor zendít már rá az Internacionáléra. Hiszen nem olyan régen éppen ön mondta, hogy Oroszország világuralomról ábrándozik....

Churchill (legyint): Ez a német propaganda állandó témája. Ez már a háború előtt is vesszőparipájuk volt, — ezért vált témává a bolsevista rém. Milyen jól felhasználta Hitler ezt a témát!... Még többet is mondok: Ha már 39-ben olyan egységünk lett volna Oroszország, Anglia és USA között, mint amilyent Jaltában szilárdítottunk meg, akkor a jelenlegi háború ki sem tört volna.

Első képviselő: Drága Winston, nem ismerek Önre.

Churchill: Amíg megőrizzük ezt az egységet, nem lesz új háború! Németország ismét propagandája régi témájához nyúl majd: újra igyekszik bennünket Oroszország, — Oroszországot meg Amerika és Anglia ellen izgatni. Rajta leszünk, hogy ne váljunk ennek a cselnek áldozatává!

Második képviselő: Engem csak az aggaszt, hogy ez múló lelkesedés, mister Churchill.

Újságíró: Azt akarja mondani, hogy hamar elmulik nála?

Első és második képviselő: Feltétlenül... Feltétlenül. Hogyan, hát nem ismeri a mi Winstonunkat? Ez a diplomácia!...

Újságíró: A mai beszédből egyetlen érdekes jóslatot vettem ki: az oroszok nem veszik be Berlint.

— NESZE, BERLIN! — hallatszik Iványov hangja.

Harc a seelowi magaslatokon.

Meredek, szinte függőleges magaslatok hosszú sora, amelyeket rohamárkok szeldelnek keresztülkasul, szöges drót hálóz be, sűrű aknamezők lepnek el. A földbe többszáz Tigrist és Ferdinándot ástak be.

— Sztálingrádiak, előre! — hangzik Iványov felhívása.

A köpeny lángol rajta, úgy tör előre, mint valami lángnyelv.

Juszupov és Zajcev hasukon csúszva igyekeznek kikerülni az aknamezőket. Elviselhetetlen dörgés.

A „Rumjanceva tanítónő" tank közeledik, tüzel, s mindent feléget útjában.

— Nesze, Berlin! — kiált Iványov és gránátot dob egy német lövészárokba.

Juszupov és Zajcev igyekszik utána.

Égő német tankok roncsai. Összegörbült fegyverek. Német hullák hegyei.

A hullák fölött tankjaink gördülnek át. Az ellenséges katonák hulláin a harcosok kezükben viszik előre a tűzfegyvereket. Mindenki ereje végső megfeszítésével küzd. Mindenkit kimerített a feszültség.

— Előre, előre! — kiált Iványov.

A láthatáron egyszerre német tankok új hulláma tűnik fel. Az első után a második. Amikor meglátják őket, a mieink kétségbeesett gyorsasággal beássák magukat.

— Végleges halál! — hörgi Juszupov és forgatja a lapátját. — Alekszej, bújj a föld alá!... Egyetlen menekülés a föld!

Valaki hátrafelé kúszik.

— Ne merészelj! — üvölt Iványov. — Ne merészelj! Előre! Berlinbe!

Egyedül Iványov kúszik előre makacsul, barátai kelletlenül kísérik.

A többség azonban visszamarad. Kifogyott az erejük. Kifogyott a lőszer.

Égő német tankok között kúsznak.

— Vissza, Alekszej, vissza! — kéri Juszupov. — Ma nem megy a dolog.

— Mennie kell! — erősködik Alekszej. — Ha visszafordulsz, megöllek!

Egy német tank füstölgő roncsai mögül váratlanul német altiszt bukdácsol elő. Ivánov ökle leveri lábáról. Juszupov ráveti magát. Zajcev hátracsavarja a karját.

— Hű, te dög! — Ivánov felemeli öklét.

— Állj, állj, Aljosa! — állítja meg Ivánovot Juszupov. — Érdekes „nyelvet" kaptunk! Nézd: SS-tankista!

— Hány tankotok ván, beszélj! — förmed rá Ivánov.

— Hallgatni! — válaszolt kiáltva a német. — Ti vagytok fogoly. Orosz, add meg magad!...

— Én? Ó, te nyavalyás kutyafajzat!... Berlinnél állok és megadjam magam?

— Ki Berlin? Te?... Ó, soha!... Csak felemelt kézzel!... Mi fogunk verekedni, amíg nem jönnek amerikaiak!... Akkor: sehr gut!... Győzelem.

— Ó, te kutyafajzat!... Amerikaiakra vágyódol? Megöllek! — De Zajcev megállítja Ivánovot. Juszupov hátulról lökdösi a foglyot.

— Nagyon érdekes „nyelv!" Nagyon érdekes! Föl a kezekkel! — és hátravezeti a törzshöz.

A német tankok hulláma pedig már eltűnik a láthatárról.

...AZ I. BJELORUSSZ arcvonal parancsnokságának megfigyelőpontján, zöld hálóval fedett szűk árokban áll Zsukov, a sztereoszkópikus távcsőnél.

A látcsővel messzire lát. A harcosok hol itt, hol ott vetik magukat a földre. A német tankok hullámai

egymásután gördülnek, feltartják harcosaink nyomását és arra kényszerítik őket, hogy beássák magukat a földbe.

A szárnysegéd jelentést tesz:

— A jobbszárnyon leálltak...

— Utasítsa a parancsnokot, hogy vesse be a második hullámot!

Telefon csöng. Egy törzstiszt meghallgatja a hírt, aztán jelenti:

— Parancsnok elvtárs!... Az arcvonal középpontja elakadt.

Zsukov arcán apró verítékcsöppek gyöngyöznek. Tarkójára tolja sapkáját, szétnyitja köpenyét.

— Mi újság a szomszédoknál? — kérdi röviden.

A törzstiszt ugyanilyen röviden válaszol:

— Az I. ukrán arcvonal terv szerint nyomul előre, a II. bjleorussz front most kezdi az átkelést az Oderán.

Zsukov előveszi óráját, úgy nézi, mintha tanulmányozná.

— Jókor jön ez a megtorpanás... Küldjön egy páncélosezredet az áttörés középpontjába... Sürgősen!... Az a parancsom, hogy újítsák meg a támadásokat! Mit mondanak a foglyok?

Szárnysegéd: Épp most fogták el Hans Anderer páncélos-altisztet... Azt mondja, Hitler meghagyta, hogy a végsőkig védekezzenek, még akkor is, ha az amerikai tankok már a hátuk mögött lesznek!

Zsukov: No lám!... Az amerikaiakat várják? Aha... Adjon utasítást, hogy újítsák meg a támadásokat az áttörés szakaszán. Ennek a fogolynak a ki-

jelentéseit pedig haladéktalanul közöljék a főparancsnoksággal.

...Letörli homlokáról a verítéket és a távcső szemlencséjéhez hajol.

SZTÁLIN ELVTÁRS zubbonyban áll dolgozószobájában egy hatalmas hadműveleti térkép előtt. A térképen ceruzavonal jelzi az I. bjelorussz és az I. ukrán front állását. Látszik az I. bjelorussz front elakadása az Oderán túl.

Sztálin szemléli a térképet. Antonov távolról, a telefontól jelenti:

— A seelowi magaslatok, Sztálin elvtárs.

A telefonkagylót arcánál tartva, Antonov tábornok jelenti:

— Közlemény érkezett Zsukovtól... Hans Anderer altiszt, hadifogoly közli, hogy parancsot kaptak Hitlertől: tartsák az Odera vonalát minden körülmények között, harcoljanak a legvégsőkig. „Nem szabad beengednünk az oroszokat Berlinbe, — mondja — még akkor sem, ha az amerikai tankok a hátunk mögött lesznek!"

Sztálin: Ki közli? Egy altiszt? Megbízható forrást találtak! Az I. bjelorussz front támadásának nehézségeit enélkül is megértjük. Közölje Zsukovval: ne vegye figyelembe a fogoly altiszt közléseit. Hitler pókhálót sző Berlin körzetében, hogy ellentétet szítson a szövetségesek között. Ezt a pókhálót azzal kell szétszaggatni, hogy a szovjet csapatok beveszik Berlint. Ezt meg tudjuk csinálni és meg is kell csinál-

nunk! Közölje Zsukovval: verje a németeket kímélet nélkül, és hamarosan legyen bent Berlinben!...

Antonov tábornok parancsot ír. Sztálin elvtárs a térképet nézve felveszi a telefonkagylót, tárcsáz:

— Konyev elvtárs? Sztálin beszél. Jónapot. Zsukovnál szűkösen áll a dolog. Fordítsa Ribalko és Leljusenko páncélos hadseregeit Zählendorf felé, Berlin déli kijáratához, ahogy a főparancsnokságon megbeszéltük. Csapatainknak Potsdam körzetében kell egyesülniök Zsukov csapataival; s létre kell hozniok a Berlint körülkerítő gyűrűt!

Még egyszer a térképre néz és így szól Antonov tábornokhoz:

— Közölje Rokosszovszkijval... legkésőbb április 24-én főerőivel hajtson végre támadást délnyugat felé, csapjon le Berlin északi kijárataira, azzal a céllal, hogy Zsukov csapatait északnyugatról fedezze. Antonov elvtárs! Közölje Zsukovval, hogy csapatai egyesüljenek Konyev csapataival Potsdam körzetében és kerítsék körül Berlint. Azt hiszem, hogy a Berlinüggyel hamarosan végzünk.

BERLIN ÉG. Egész lakónegyedek lángolnak. Égnek a parkok. Ég a nagy gyár körül elhelyezett hadifogolytábor is. Az udvaron SS legények őrizete alatt foglyok szoronganak. Közöttük Natasa. Az amerikai Smith pilótasapkában, az angol Jackson svájcisapkában, jugoszláv, cseh...

Szirénaüvöltés hangzik fel a gyárudvaron.

Smith: Nyilván az oroszok repülnek. A mieink sosem bombázták ezt a gyárat.

Jackson: A mieink sem.

Natasa: Ziska úr... Pasics elvtárs... Mieink!... Hallom a zúgásukról... Nézzék, nézzék... Jönnek... Bár bombáznának! Bár semmi se maradna ebből az átkozott táborból! Hurrá!...

SS tiszt botladozik az udvarra:

— Állítsák a foglyokat a gépekhez, hadd dolgozzanak saját bombáik közepette. A mieink pedig mind az óvóhelyre!

A német munkások hanyatt-homlok rohannak a műhelyekből a pincébe. Arcukat eltorzítja a félelem, szinte nem is látnak.

A foglyokat a műhelyekbe vezetik és lábbilincsekkel a gépekhez láncolják. Natasát karjánál fogva támogatják, különben összeesnék. Smith gyengéden megsímogatja a fejét és keserű mosollyal szól Jacksonhoz:

— A legnevetségesebb az, hogy ez a gyár a von Schröder-konszernhez tartozik, amelyben az én pénzem is fekszik...

— Képzelje, az enyém is — válaszol keserű mosollyal az angol Jackson.

— Szóval maguk részvényesek, uraim? — nevet Ziska. — Vagyis minél jobban dolgoznak a fogságban, annál előnyösebb ez a maguk számára. Csakhogy!...

Smith körülnéz és gúnyosan jegyzi meg:

— Az oroszok ezt dialektikának nevezik. Most már nagyszerűen ismerem ezeket a bolsevista szavakat.

Jackson közbeszól:

— Nem ismerek magára, Smith. Bizonyos ideje hamisítatlan bolsevista propagandát folytat!

Natasa avatkozik most közbe; kiabál, mert pokoli a zaj:

— Mindketten veszteség nélkül játszanak. Ha Hitler győzne, maguk is nyernének, mint a német cégek részvényesei. Ha a szövetségesek győznek, maguk akkor sem vesztenek semmit, mert az angol-amerikai cégeknek is részvényesei...

Egy másik amerikai, aki különvonult, megszólal:

— Adjon isten egészséget Rooseveltnek. Ő alatta ez nem történhetik meg. De ha ő egyszer nem lesz, Amerika azonmód hitlerista Németországgá változik...

Ez idő alatt közelről felhangzanak az első robbanások.

— Bár minél hamarabb itt volna a vég! — suttogja Natasa, de rögtön összerezzen, nem hallották-e társai?

A műhely kiürül. Elbújtak az őrök, eltávoztak a véletlenül betévedt emberek. A légelhárító ágyúk bömbölése és bombarobbanások rázzák az épületet. A kitört ablakokon közeli tűzvészek füstje gomolyog be. Hull a vakolat. Faldarabok omlanak le. A gépeknél álló emberek azonban még a gépek alá sem feküdhetnek le. Komoran állnak, lehajtott fővel és megadással várják sorsukat.

Egy kamaszlány már nem bírja ki és elsírja magát.

— Mama! Drága mama! — hívja hangosan anyját, megfeledkezve arról, hogy az milyen távol van.

Az öreg Ziskának egy lehullott vakolatdarab betörte a fejét, de senki sem kötheti be.

Hol innen, hol onnan hallatszik fel nyögés és sírás.

Ziska, aki szinte már eszét vesztette a fájdalomtól, kiabál:

— Adjanak mérget! Mint katona kérem a katonától! Adjanak mérget!

— Kedveseim, sok szerencsét kívánok a közeli felszabaduláshoz — kiált föl Natasa. — Vége a háborúnak! Vége Hitlernek!... Az utolsó harcban nekünk is részt kell vennünk! Kapcsolódjunk be a küzdelembe, vállvetve felszabadítóinkkal!... Verjétek le a láncokat!...

Smith rosszkedvűen legörbíti ajkait.

Natasa felhívása észrevehetően javított a foglyok hangulatán. Felhasználva a németek távollétét, halkan, suttogva énekelni kezdenek. Az oroszok az Internacionálét éneklik. A cseh és a lengyel csatlakozik hozzájuk, az angol is rágyújt nemzeti himnuszára.

De halkan éneklik, mint valami imádságot vagy átkot...

Natasa az Internacionálé félénk hangjai között Alekszejre gondol. Egymásután merülnek fel előtte az emlékképek. A klub... Versolvasás... Az első csók...

— Hol vagy, drágám? — suttogja. — Élsz-e?... Persze, élsz, természetesen élsz... Inkább én haljak meg, csak te maradj életben és légy egészséges... Csak te... Szerelmem!...

A bombák pedig mind közelebb és közelebb robbannak, az épület remeg és düledezik. A műhelyben a mennyezetig gomolyog a füst, a tűzvész lángja az ablakdeszkákat nyaldossa. Az énekl!ők arca azonban ünnepélyesen bátor és merész. Nem szánalmas rab-

szolgák, hanem harcosok éneklik a harc és győzelem dalát. Velük énekel és hangulatuktól lángrakap még Smith és Jackson is.

— Mégis csak különös emberek ezek a bolsevikok! — súgja Jackson és letörli arcáról a könnyeket.

A gyár falai mögött tank dübörög. Hurrá hallatszik. A tábor udvarán néhány lövést adnak le. Mindenki a bejárati ajtó felé tekint, nem tudva, mi közeledik: élet vagy halál?

Egyszerre csak megjelenik az ajtónyílásban Juszupov alakja.

— Ide! Ide!... — kiált bajtársait híva és berohan a műhelybe a gépekhez.

Zajcev gallérjánál fogva hurcol egy németet, akinek kezében kulcscsomó csörög.

Az utánuk berohanó Iványov azonban nem várja meg, amíg a német kinyitja a lakatokat, hanem feszítővassal kezdi leverni a láncokat és egymás után szabadítja ki a foglyokat.

A szerencsétlen emberek, akik már az elkerülhetetlen halált várták, ölelgetik, csókolgatják Iványovot.

Egy bolgár rákezd himnuszára: „Zúgj, véres Marica..."

A cseh hangosan énekli himnuszát.

Egy olasz széttárja kabátját, amely alatt ingére varrva nemzeti zászlója virít, majd táncolni, ugrálni kezd örömében.

A garibaldista himnusz hangjai belevegyülnek az általános éneklésbe, amelyben már összekeveredett az Internacionále a Marseillaise-zel és a szovjet himnusszal.

Ölelgetik Iványovot, rázogatják Juszupovot, csókolgatják Zajcevet. Natasa szinte Alekszej mellett áll,

de az általános kavargásban nem látja, nem ismeri fel. A foglyok feszítővasakat és vasrudakat ragadnak kezükbe s az őket felszabadító harcosokkal együtt az égő utcára rohannak, a kézitusa kellős közepébe.

A szovjet himnusz magábaolvaszt minden dallamot és győzedelmesen zúg, mind szélesebben, mind erősebben...

... GÖRING EGYENRUHA NÉLKÜL, nadrágtartóban, kövéren, borotválatlanul irányítja a márvány, az arany-kincsek csomagolását... A szoba csődbement bizományi áruházra emlékeztet.

A fogadószobából Göbbels hangja szűrődik be:

— Berlin német volt és német is marad! A Führer nem hagyja el Berlint. A szovjet tankokat az új csodafegyver fogja feltartóztatni, amelyet eddig még nem vetettünk be. Ez a fegyver legyőzhetetlen! A Führer a végső csapásra tartogatja.

Göring: A mi Führerünk csak azt várja, mikor lóghat délre, Bajorországba. Új fegyver!... Ez a Göbbels azt hiszi, hogy az ő nyelve valami csodafegyver... Ezzel a fegyverrel azonban még engem sem lehet feltartóztatni, nemhogy az oroszokat.

Egy ládikóba valamiféle papirokat és drágaköveket söpör be, azután így szól inasához:

— Ezt őrizzék a Kurfürsterdammon, Müllernél. Kapcsolatban áll az amerikaiakkal és minden épségben marad...

Csöngetés. Göring kelletlenül veszi föl a kagylót.

HITLER FOGADÓSZOBÁJA. Az adjutáns beszól a telefonba:

— Herr Göring?

Göring válaszol:

— Én vagyok.

Szárnysegéd: Még nem utazott el, ahogy szándékozott?

Göring: Még nem. Ezernyi fontos dolgom van.

Szárnysegéd: A Führer kéreti.

Göring: Ott leszek. Azonnal indulok!

Göring leteszi a kagylót, elgondolkodik.

— Adjam fel a díszegyenruhát? — kérdi az inas.

Göring riadtan legyint:

— Ezekben a napokban az ember csak a sírba fekszik díszegyenruhában... Érdekes lenne megtudni, jön-e Göbbels vagy csak én egyedül leszek a bűnbak?...

...GÖBBELS, AKI ÉPPEN most fejezte be rádióbeszédét, megnyitja a berlini jósnők, jövendőmondók, spiritiszták és cirkuszi artisták városi tanácskozását. Feketeszakállú férfiak, kék szemüveggel, ördögi arccal, felcicomázott, cinikus öregasszonyok álhajjal, virgonc fiatalemberek, kezükben kis gömböcskékkel, amelyeket könnyedén pörgetnek ujjaik között és szinte szomszédaik zsebéből huzigálnak ki, vagy kártyacsomagokkal, amelyekkel idegesen játszanak.

Göbbels beszél:

— Most, a német nép nehéz megpróbáltatásainak pillanatában, felhívom önöket, spiritisztákat, jósnőket, mágusokat, hogy beszéljenek a túlvilággal, hogy segítsenek nekünk felemelni a német nép összeroppant lelkét. Most új szavak kellenek... Új ötletek, új remények...

Telefon csöng.

— Igen, megyek — mondja Göbbels a kagylóba.

— Uraim, sajnos, nincs most időm, csak egyet kérek: hassa át művészetüket a legemelkedettebb optimizmus. Bármiről beszélnek is, beszéljenek a győzelemről...

Egy öregember érdeklődő arccal kérdi:

— Kiéről?

— Ön csaló, nem pedig a varázslók királya, ha ilyesmit kérdez tőlem. Természetesen a miénkről!

Újabb csöngetés.

— Megyek, megyek — mondja Göbbels és fölveszi kabátját.

HITLER HATALMAS DOLGOZÓSZOBÁBAN áll. Hátrább Himmler és Bohrmann. Hitler keze remeg, feje erősen balra hajlik, szeme természetellenesen fénylik, mintha üvegből volna.

Az értekezleten katonatisztek, Göring és Göbbels vesznek részt.

Krebs tábornok térképet terít ki az íróasztalra.

— Führer, a helyzet fenyegető: az oroszok áttörték védelmünket a seelowi magaslatokon, — szól

bevezetés nélkül, — tehát feltétlenül rendkívüli rendszabályokat kell foganatosítanunk...

— Úgy látom, azt hiszi, hogy a háborúnak már vége? — kérdi gúnyosan Hitler. — Maga rövidlátó, Krebs; az egész háború alatt még soha nem volt annyira kedvező számunkra a helyzet... — kezdi és elnéz a fejek fölött, mintha milliókhoz beszélne.

Fülsiketítő dörgés szakítja félbe, megremeg a csillár, az íróasztalkészletről az asztalra gurul a tintatartó fedele.

Mély hallgatás.

A TIZENÖT CENTIMÉTERES ágyú töltve áll, de kiszolgálója, a két tüzér, sebesülten esik össze. Iványov, Zajcev és Juszupov rohan oda. Iványov megrántja az elsütő zsinórt. Lövés!

...Második, még erősebb robbanás rázza meg az épületet és a dolgozószoba mennyezetéről peregni kezd a vakolat.

Bohrman megrázkódik és jelt ad az óvóhelyre való levonulásra.

...EZ NYILVÁN NEM a legmélyebb pincehelyiség, nagy kényelemmel rendezték be, és szépen világítják meg a falba rejtett lámpák.

Krebs újra szétteregeti térképét és rákezd:

— A helyzet fenyegető...

Hitler azonban lekicsinylően legyint. Nem hajlandó a térképre nézni.

— Uraim! — mondja felemelt hangon, fölfelé nézve. — Berlint nem fenyegeti veszély!... Intézkedéseim és az új fegyver megváltoztatják a helyzetet...

LÖVEGKEZELŐ SZEMÉLYZETE által elhagyott német ágyú áll. Csöve észak felé irányul. Iványov, Juszupov és Zajcev az ágyúhoz kúszik, dél felé fordítja csövét, megtöltik. Iványov megrántja a zsinórt. Lövés!

...A SIKETÍTŐ OMLÁS zaja egészen a jelenlévők füléig szűrődik. A fény hunyorogni kezd és kialszik. A sötétben Göbbels hangja hallatszik:

— Az Ön bunkerjébe kell mennünk, Führer...

— Tüzes napok! De semmi, semmi. Még van valamim tartalékban! — szól Hitler.

...LÖKDÖSŐDVE, nehezen szuszogva másznak lefelé.

A szobák kicsinyek, szűkek, szerények. Telefonközpont. Villanytelep. Farkaskutya kölykeivel egy kosárban. Boros és élelmiszeres ládák a folyosón.

— Á, á, Blondy — hívja Hitler gyengéden a kutyát, majd megveregeti a nyakát.

Kicsiny, szűkösen berendezett hálószoba és Éva Braun, aki lábait maga alá húzva ül a díványon, végül a dolgozószoba.

Hitler mintegy futólag megkérdi Bohrmanntól:

— No, itt legalább nyugalom van már? Hol vagyunk?

Úgy tesz, mintha mitsem tudna óvóhelyéről.

Bohrmann ceruzát húz elő és egy üres papirlapra felrajzolja az óvóhely elrendezését.

— Fölöttünk nyolc méter vastag vasbeton, — jelenti ki hízelkedve — csodálatos szellőztetés, kapcsolat a frontokkal. Itt, Führer egy hangot sem hall...

— Még az élet hangját sem — súgja Krebs Keitel fülébe, s az rémülten lép el a vakmerőtől.

Krebs harmadszor is kiteregeti a térképet.

— A helyzet fenyegető... — mondja határozottan. — Berlinben dől el Németország sorsa.

De Hitler újra megállítja:

— Mihelyt az oroszokra terelődik a beszéd, magát mindjárt a hideg rázza. Ez még a 41-es sérülése?... Most véglegesen döntöttem, uraim. Keitel és Jodl Dönitzhez repül, Göring saját személyes ügyeivel foglalkozhatik, Himmler vállalja a nyugati területeket, Berlint pedig én védem, Göbbels és Bohrmann velem marad. Berlinben egymásnak ugrasztom Sztálint és szövetségeseit — és győzök!

Kiabál és nyálat köpdös Krebs arcába:

— Meglátják, mit jelent az, ha valaki szilárdan bízik a saját erejében!...

Krebs lehúnyja szemét.

— Beszélje rá, hogy hagyja el a várost, — mondja halkan Göring Krebsnek, — akkor Berlin

megmenekül. Maga is tudja, hogy Hitler csak szerencsétlenséget hoz.

Krebs gyámoltalanul tárja szét karjait:

— Engem nem tanitottak gondolkozásra. Különben is, késő már bármihez is fogni... Késő...

...LÁBAIT ALIG VONSZOLVA, Hitler céltalanul csavarog a bunkerben. Remegő kezében Berlin zsírfoltos, gyűrött térképét szorongatja. Oda ül le, ahol éppen hely van, és szétteregetve a térképet, gombokat helyez rá, amelyeket kabátjáról csavar le. Most Éva Braun mellé ül, aki körmeit fényesíti. A nő megigazítja Hitler kabátját.

A szobába Göbbelsront be.

— Semmirekellő! — kiált és Hitler rémülten kérdi: — Ki, kicsoda?

— Bekövetkezett az, amit valamennyien vártunk: Göring áruló lett! — És táviratot ad át Hitlernek.

Hitler az üldözött farkas tekintetével járatja körül szemét környezetén és nem kiveszi, hanem kitépi a táviratot Göbbels kezéből.

Arca idegrohamban rángatódzik. Felkacag.

— Göring elbocsát engem! — kiáltja Évának, pedig az mellette ül. — Hallgass csak ide: ha én ma este tíz óráig nem adom át neki a legfelső hatalmat, ő maga veszi át. Disznó!... Pénzhamisító! Neki — a legfelső hatalmat!... Hogy ez a bűzös vadkan vezesse Németországot?! Megparancsolom, hogy nyilvánosan lőjék főbe!...

— Minden tábornokod disznó, Adolf — szól durván Éva, körmeit nézegetve. — Mind eldobtak, elárultak téged.

— Igen, úgy látszik, ideje már távoznom... Végrendeletet, minél hamarabb végrendeletet, Christians! — hívja a titkárnőjét.

— Mielőtt azonban meghalnál, a feleségednek kell lennem, Adolf. Izléstelen dolog, hogy mint szeretőd menjek a másvilágra — mondja Éva és int a titkárnőnek, aki már jön az írógéppel.

— Ó, igen, igen! Megesküszünk, Göbbels, megesküszünk!

A titkárnő törökülésben ül és várja az utasítást. Hitler mormog:

— Minél hamarabb hívják az amerikaiakat... Ó... Sztálin!... Mindenkit térdre kényszerített. De talán még nincs mindennek vége... Én nem adom meg magam! Igen, van remény...

— Führer, mindezt leírjam? — kérdi Christians.

Hitler reménytelenül legyint.

— Mit írjon? Késő... Engem, barátom, hamarosan a panoptikumban mutogatnak vagy láncos medveként vezetnek át a falvakon. Én áldozat vagyok, rám a Golgotha vár.

Elhallgat, magábaroskad és az öntudat utolsó sugara is elhagyja az arcát, de ajkai még zavarosan mormognak.

— Hogyan, Führer? — kérdi újra a titkárnő.

— Mikor esküszöm, nem tudja?

— Milyen esküvőről beszél, Führer? Az oroszok ezer méterre vannak tőlünk. A harcok a földalattiban folynak.

— Engedjék be a földalattiba a Spree vizét, árasszák el a földalattit!

— Führer, ott a mi sebesültjeink vannak. Többezren.

— Ez nem lényeges. Most semmi sem lényeges az én életemen kívül!...

... A BERLINI FÖLDALATTI szűk és sötét alagútjába beárad a Spree vize. A patkányok visítva, falkánként rohannak és ugrálnak a vágányokon, az állomásokon, a lépcsőkön ezerszám heverő sebesülteken.

Az emberek mankón bicegnek, kezükön kúsznak, agyonlövik magukat, vagy rémületükben behúnyják szemüket.

— Mi ez?... Mi ez?... — kiabálják fulladozva.

Valaki felülről fut be.

— Köröskörül víz!... Légy átkozott, Hitler!...

— Hitler? Miért Hitler?...

— Az oroszok azok!

— Árkászaink éppen most robbantották fel a gátat... Azt mondják: a Führer parancsa.

— Légy átkozott!... Őrült kutya!....

— Légy átkozott!... Légy háromszorosan átkozott!...

A kiáltásokat elnyomja a víz csobogása.

A patkányok őrjöngve ugrálnak a falakra, felugranak és visszahullanak a vízbe.

AZ ÓVÓHELY KÜSZÖBÉN Krebs tábornok. Egyszerűen bejön, bejelentés nélkül, ki sem veszi szájából szivarját, — amit még egy héttel ezelőtt senki sem mert volna megtenni, — és kínálás nélkül leül a karosszékbe, félrelökve Blondyt, Hitler kedvenc kutyáját.

Hitler: Aha! Krebs most elmesél nekünk minden újságot. Végre is, hol van már ennek az átkozott Wenknek a hadserege? Mit késlekedik? Közölte vele az utasításaimat?

Krebs (fel sem áll helyéről): Közöltem.

Hitler: Nos?

Krebs: Nincs válasz.

Hitler: Nos, világos. Hadserege menet közben van. Nem találja, hogy már ideje volna beavatkoznia a dolgok menetébe?

Krebs válaszának hangjából valamennyien érzik, hogy Krebs elhallgat valamit, valamit kerülget, de már semmit sem igyekeznek kitalálni.

Eközben Hitler a térképre figyel, a gombokat mozgatja rajta, időnkint szaggatott megjegyzéseket tesz:

— Zsák!... Hurok!... Két nap múlva összehúzom a hurkot az oroszok nyakán! Hol vannak ezek az átkozott amerikaiak? Krebs, minden eszközzel segítsenek nekik, hogy minél hamarabb Berlinig jussanak!... Itt aztán egymás torkának eresztjük őket. Az amerikaiak kezével ragadom ki a győzelmet az oroszok markából. Értik? Arra kényszerítem őket, hogy a szemem láttára marakodjanak... Hallják?

Eközben Bohrmann a szó szoros értelmében berobban a szobába. Egész külseje a legnagyobb izgalomról és felindulásról tesz tanúságot:

— Führer! Szörnyű hír! Fogtuk az amerikai rádiót, bemondták, hogy Himmler feltételnélküli békét kínál nekik. Miközben ön hősiesen védi Berlint, Himmler, az a nyomorék áruló tárgyalásokat folytat!

Hitler sóbálvánnyá válik. Arcát vér önti el, feje remegni kezd, nehezen lélegzik, aztán könnyei közt kezd üvöltözni:

— Ultimátum? Nekem?... Himmlertől, ettől a senkiházitól, akiből én csináltam embert?!... Semmi sem kímélt meg hát, nincs árulás, ami rám ne tört volna. Ez a vég!...

— OROSZOK! OROSZOK! SIESSENEK!

Egy nő azonban nem emelkedik fel a földről.

Iványov, Zajcev és Juszupov jelenik meg az utca végén, kezében géppisztollyal.

Iványov felékiált:

— Kosztya! Milyen utca ez?

— Az Unter den Linden! — válaszol Zajcev, miután megnézte az utcatáblát a falon.

— Ej, mama!... — Iványov felemeli a földről a német nőt. — Itt nincs számodra hely... haza kell menned... Nach hause... verstehen?

— Nincs nekem semmim: nincs otthonom, nincs fiam, semmim sincsen...

Feláll, a magasba emeli karjait:

— Légy átkozott, nyomorult bohóc! Add vissza az én Németországomat, add vissza a fiaimat! Add vissza az én Hansomat! Átkozott légy, Hitler!

Berlin ég. A földalatti alagútjaiban emberek fuldokolnak.

Felirat

AZ I. BJELORUSSZ ARCVONAL CSAPATAI MA. ÁPRILIS 25-ÉN POTSDAMTÓL NYUGATRA EGYESÜLTEK AZ I. UKRÁN ARCVONAL CSAPATAIVAL ÉS ILYMÓDON TELJESSÉ TETTÉK BERLIN KÖRÜLZÁRÁSÁT.

HITLER FÖLDALATTI dolgozószobájában terített asztal áll. Bor, virágok, gyümölcsök.

Éva Braun szobájából pap mormogása hallatszik, a dolgozószobában pedig, az asztalnál karosszékeikben elnyujtózva Krebs és Weidling tábornokok ülnek.

Krebs (arra figyelve, ami a szomszéd szobában történik): Az esküvő mindjárt befejeződik és kijönnek. Bemutatom magát és maga mindent elmond, ami csak kikívánkozik magából!

Weidling: Az utóbbi három napban én vagyok Berlin nyolcadik városparancsnoka. Ez őrület! Hallja, Hans! Én azt mondom, ez őrület!

Ebben a pillanatban valaki halálos rémülettel berohan a szobába és üvölteni kezd:

— Az oroszok kétszáz méterre vannak a birodalmi kancelláriától!

Krebs: Távozzék! Most nem ez a fontos: a Führer esküszik.

A hírhozó: Bocsánat, mit csinál?

Krebs: Házasodik.

A hírhozó nagy szemeket mereszt és vadul felkacag. Kezével a szivét szorongatja.

Krebs suttog:

— Csendesen, ostoba... — és kituszkolja az ajtón.

Weidling: Azt javasoltam, hogy igyekezzünk áttörni — de elvetette. Hát mit akar? Hogy az oroszok Pompei pusztulását rendezzék? Ezt már elérte...

Weidling kezébe temeti arcát.

— Ideálista voltam! Őszintén küzdöttem a náci párt és hadsereg egyesítéséért. Végül is a bajtársaim elfordultak tőlem... Most miért halnak meg a katonáink? Hans, hallod, mit kérdezek?

Krebs félálomban válaszol:

— Valamennyire.

Weidling: Miért haltak meg a német milliók? Azt mondod: az eszméért? Én azt felelem: ennek a szánalmas komédiásnak az őrültsége miatt. Az egész pereputtya hatalmas vagyont harácsolt össze, kifosztotta a népet. Göring gazdagabb Kruppnál, a szent Bohrmann, a Nemzeti Szocialista Párt lelkiismerete: Mecklenburg legnagyobb földesura, de a Führer sem szegény ember éppen... Ó, júliusban végezni kellett volna vele!

Krebs, poroscsizmájú lábait kinyujtva alszik, mintha falusi ivóban, nem pedig Hitler dolgozószobájában lenne. Weidling elhallgat.

FELTÁRUL ÉVA BRAUN szobájának ajtaja és Hitler meg Éva Braun karonfogva, kezükben gyertyát szorongatva, megjelennek az asztalnál. Utánuk illedelmesen Bohrmann és Göbbels vonul.

A tábornokok alusznak.

A víz már beszivárgott a bunkerbe és elöntötte a padlót.

Hitler óvatosan átlépi Krebs és Weidling lábát. Csizmája a vízben cuppog, Éva pedig kesztyűjével pajkosan a tábornokok vállára üt.

Azok felpattannak, de nem is kérnek bocsánatot, hanem azonnal gratulálnak az új házasoknak. Leülnek az asztalhoz.

Hitler beszélni kezd:

— Elhatároztam, hogy elhagyom magukat. E pillanatban Németországnak szabad kézzel kell rendelkeznie. A haza utolsó reménysége az alpesi támaszpont. A tábornokok vigyenek magukkal annyi embert, amennyit csak tudnak. Szórják szét őket a hegyekben, vonuljanak a föld alá, — csak őrizzék meg! Harcoljanak orosz módszerekkel. A vezetőket és az értékeket Spanyolországba és Amerikába kell küldeni. Öt év hallgatás, amíg elcsitul ellenünk a gyűlölet, aztán... a világ még hall rólunk... A nácizmus nem halhat meg velünk. Ez nem kizárólag német jelenség! Mi mindenhová bejutottunk és még visszatérünk! A harc a kommunizmussal tovább folytatódik. Visszatérünk!

Hitler felemeli serlegét.

— Az új házasok egészségére! — kiált Göbbels.

Aztán csönd támad. Hitler magábaroskad. Üres szemekkel, részvétlenül bámul maga elé és gépiesen kenyérgombócokat gyúrogat. Keze háromszögek és négyszögek formájában szeretné elhelyezni a kenyérgalacsinokat a tányéron, de azonnal megfeledkezik már erről is.

Éva Braun a komornyikhoz fordul:

— Kedves Linge, nem látom a doktorunkat...

Linge ujjával mutatja, hogy az orvos elhagyta az óvóhelyet.

— Nem hagyott itt semmit a részünkre?

— Hagyott, Frau Éva. — És egy kis zacskót ad át neki.

Éva óvatosan kinyitja. Hat ampulla van benne.

— Ez megbízható?

Linge vállatvon. Akkor Éva Hitler a mérget egy zsíroskenyér-darabba nyomja bele és Blondynak adja. A kutya azon nyomban megdöglik.

— Jól van, megbízható — mondja Éva.

Valamennyien hallgatagon helybenhagyják, hogy a szer határozottan megbízható és bágyadtan tovább mozgatják állkapcsukat.

Ülnek, rágnak és nem néznek egymásra: sem Bohrmann, sem Göbbels, sem Krebs, sem Weidling. Arcuk reménytelen. Az óvóhely remeg, a fény lassan kihúny.

... ZINCSENKO EZREDES előtt egy königplatzi ház pincéjében Jegorov őrmester és Kantarija szakaszvezető áll. Iványov a harmadik.

Zincsenko ezredes nagy vörös zászlót tart a kezében, izgatottan, és idegesen. A kitüntetések megmegcsörrennek a mellén, olyan mélyen lélekzik.

— Kedves bajtársak! — mondja és az izgalomtól ráncokba fut az arca. — Megtisztelő feladatot bíztak ránk: Sztálin elvtárs parancsa értelmében ki kell tűz-

. . . sokezer harcos látta meg a győzelem zászlaját a Reichstag fölött . . .

. . . semmit sem lát Sztálin szeretett és kedves arcán kivül . . .

nünk a győzelem zászlaját Berlin fölött! A haza nevében rátok bízom ezt a zászlót!

Ebben a pillanatban német lövedéktől leomlik egy faldarab, széthullik s téglatörmelékek röpködnek a szobában. Mindhárman a zászlóhoz ugranak.

— Menjetek fiacskáim... És minden rendben legyen!... mondja az ezredes.

Jegorov átveszi a zászlót. Az ezredes átöleli és megcsókolja mindhármukat. Mindenki, aki ott van, a zászlóhoz lép és megcsókolja a szélét.

Kantarija és Jegorov megcsókolja a zászlót, becsavarja és huzattal borítja.

— A szívem veletek van — mondja Zincsenko és a Reichstag felé int: — Ott találkozunk!

...A lövészek villámgyorsan kirohannak a házból és görnyedten a térre futnak.

...CSUJKOV VEZÉREZREDES egy üres, félig szétlőtt házban álló íróasztalánál ülve alszik.

A vállára vetett köpeny a padlóra csúszott, a kitört ablakon befúj a szél.

A reggelizőasztalkán remegnek a poharak és csajkák, mintha a szoba kerekeken mozogna előre és időnként kátyukba zökkenne.

A szárnysegéd lábujjhegyen a hadseregparancsnokhoz lép, újra vállára teríti a köpenyt. Megszólal a telefon. Csujkov, aki még föl sem ébredt igazán, felveszi a kagylót és behunyt szemmel megszólal:

— Csujkov a készüléknél. — Azonnal köhécselni kezd és megtörli a szemét. — Egy keveset mozgunk.

Világos, hogy jó lenne az ünnepre. Igenis. Megnyomjuk. Igenis, igenis... meglesz.

Berregni kezd a másik telefon és Csujkov, abba sem hagyva a megkezdett beszélgetést, magához húzza a kagylót és beleszól:

— Csujkov.

Aztán mindkét kagylót füléhez emeli és arca egyszeriben felvidul, felélénkül.

— Parlamentereket küldtek, — mondja az első kagylóba. — Krebs tábornok, vezérkari főnök jött fontos közleménnyel. Igen. Várom, hadseregtábornok elvtárs.

Mindkét kagylót a helyére akasztja, odaszól a szárnysegédnek:

— Mindjárt itt lesz Szokolovszkij hadseregtábornok. Akkor hívd a parlamentereket.

— Tolmács kell? — kérdi a szárnysegéd.

— Olyat mondanak nekik, hogy nem is kell lefordítani — felel Csujkov.

... Hans Krebs tábornok lép be. Szürke egyenruhában, összes kitüntetésével, jobbszemén monoklival, egyszeriben ünnepélyességet visz a szobába, bár szemmelláthatóan ittas. Von Duwing alezredes és egy tolmács-őrnagy kíséri. Ők azonban nem olyan elegánsak, mint parancsnokuk.

Krebs tartózkodóan meghajlik és Szokolovszkij hadseregtábornok hallgatag kínálására az asztal melletti karosszékbe ül.

A tolmács rémülten pislog és megszólal:

— Németország szárazföldi erőinek vezérkari főnöke, Krebs gyalogsági tábornok, felhatalmazással rendelkezik, hogy a szovjet népek vezérének döntő fontosságú közlést adjon át.

— Felhatalmazással rendelkezem, hogy meghallgassam — válaszol Szokolovszkij.

... SZTALIN ELVTÁRS dolgozószobája. Az asztalnál Molotov, Zsdánov, Berija. Antonov tábornok telefonon hallgatja a fontos közleményt és fennhangon továbbítja:

— Krebs tábornok átadta Göbbels levelét... Ez a tartalma: „Közlöm a szovjet népek vezérével... mint az első nem német emberrel, hogy ma, április 30-án, 3 óra 50 perckor Adolf Hitler öngyilkosságot követett el és meghalt."

Sztálin feláll és néhány lassú lépést tesz.

— Mint egy bandita... Mint a vesztes játékos... megszökött a bíróság elől... Az öngyilkosság okai?

— A katonai vereség — válaszol Antonov tábornok.

— Szóval, a teljes csőd... Még mi van?

— A hatalmat átadta Dönitznek; Göbbels a birodalmi kancellár... Közvetlen kapcsolatot akarnak teremteni a szovjet nép vezérével.

— Feltételnélküli fegyverletétel! Csak ezen az alapon tárgyalhatunk Dönitz-cel — mondja Sztálin. Arca vídám, elégedett. — Biztosítani kell, hogy hozzánk szállítsák. Ha ingadoznak, sietettni kell őket.

— Feltételnélküli fegyverletétel! — ismétli a kagylóba Antonov.

... SZOKOLOVSZKIJ BESZÉL:

— Teljes, feltételnélküli fegyverletétel...

Krebs felpattan, kezét melléhez szorítja:

— Meghatalmazásom van, hogy megállapítsam: van-e más lehetőség.

Szokolovszkij a fejét rázza:

— Teljes, feltételnélküli fegyverletétel.

A monokli kihull Krebs szeméből. A tolmács négykézlábra áll és úgy keresgéli a padlón.

— Kormányt kell alakítanunk — hebegi Krebs. — Valakinek mégis csak folytatnia kell a tárgyalásokat... Ha letesszük a fegyvert, a kormányzás az Önök kezébe hull... és már nincs mit megalakítani...

Szokolovszkij és Csujkov hallgat.

Krebs egyre idegesebb. Igen gyorsan beszél:

— Számunkra jobb volna, hogy a kormány...

Szokolovszkij és Csujkov hallgat.

Krebs még gyosabban hadar:

— A birodalmi kormány Berlinben tartózkodó része nincs abban a helyzetben, hogy választ adhasson a fegyverletétel kérdésében. A kormány Berlinben tartózkodó tagjainak kapcsolatba kell lépniök a kormány Berlinen kívül tartózkodó tagjaival.

Szokolovszkij: Utasításom van rá, hogy repülőgépet bocsássak rendelkezésre Dönitz ideszállítására.

— Harc közben nem lehet tárgyalásokat folytatni, nem lehet, nem lehet! — kiáltja Krebs és újra felbigyeszti közben megtalált monokliját.

Néhány lépést tesz a szobában, hadonászik, mintha magában beszélne.

— Katasztrófa, teljes katasztrófa — mormolja Krebs. — A legfontosabb az, hogy véget vessünk a háborúnak. De nincs felhatalmazásom, hogy döntsek ebben. Tábornok úr, fegyverszünetet ajánlok. Kérem Önt...

— Teljes, feltételnélküli fegyverletétel. Ismétlem. A kormánynak azt a részét, amely Berlinen kívül tartózkodik, bármilyen közlekedési eszközzel keresztülengedhetjük az arcvonalon Berlinbe — ismétli Szokolovszkij.

— Fegyverletétel, különben kő-kövön nem marad — egészíti ki Csujkov. Feláll és felemeli a függönyt. — Mi az ördög: virrad!

Az ablak alatt felvirágozott ágyú halad el.

— Május elseje... — mosolyodik el keserűen Krebs. — Önöknél, Moszkvában nagy ünnep...

— Nem sikerült éppen rosszul nekünk Berlinben sem — jegyzi meg Csujkov. — Ha nem teszik le a fegyvert, nagy üdvlövést rendezünk!

Krebs kétségbeesetten távozik.

FELLÁNGOLT A HARC a Reichstagért. Itt is, ott is sebesültek hullanak a földre. Olyan a dörgés, hogy sem nyögés, sem parancsszó nem hallatszik. Jegorov, Kantarija és Iványov a lépcső baloldali korlátjához fut, mert az épületbe még nem lehet behatolni.

Iványov gránátot dob a rézzel kivert tölgyfaajtóra, majd másodikat, harmadikat — az ajtó szétlasado-

zik. Iványov egy pillanatra hátrafordul, mielőtt beugranék a nyíláson. Utána jobbról, balról harci önfeledtségben rohannak és kúsznak az emberek. Kiabálnak, hadonásznak, énekelnek, tombolnak. Folyik a vérük és rohannak, nem törődve a sebekkel. Elkergetik magukról az egészségügyi katonákat.

A lépcső közepén Zajcev elesik, melléhez kap és keze egyszerre csupa vér lesz.

— Szörnyűség!... — kiált. — Borzasztó!... Nem jutok el!...

Juszupov hozzárohan:

— Mi van veled?

Zajcev azonban semmit sem válaszol. A Reichstagra néz: itt van az átkozott, itt van, de nincs annyi ereje már, hogy bejusson a belsejébe.

Elgyöngülő kezével előhúzza zsebkendőjét, megmártja saját vérében, odanyujtja Juszupovnak.

— Testvér, ha eljutsz a Reichstagba, tűzd ki ott az én zászlómat. Helyettem tűzd ki!... Holtan is ott akarok lenni!

Juszupov átveszi az átvérzett kendőt és fogát csikorgatva törtet előre.

Jegorov és Kantarija a zászlóval berohan az épület belsejébe. Valami súlyosan zuhan lábaik elé a magasból. Felemelik fejüket.

Az első és második emelet ablakaiból matrácokba és szalmazsákokba csavart, halálrarémült németek ugrálnak lefelé.

Elől Iványov. Néhány gránát eldobása után már megvetette lábát az első emelet kétszárnyú, kerek előcsarnokában. A felső erkélyekről a németek azzal védekeznek, ami éppen a kezükbe kerül; géppisztolyból lőnek, súlyos faltörmelékeket hajigálnak, gránáto-

kat dobálnak. Iványov éppen csak hogy berohant, amikor a mennyezetről leválik az óriási csillár és lehullva szétrobban, mint valami lövedék.

Az előcsarnok megrázkódik. Iványov körülnéz.

A bejáratnál feltünik Jegorov és Kantarija a zászlóval.

— Megkerülni! — Megkerülni! — kiált oda Iványov. — Menjetek arrébb! Fedezlek! — kiált és karján a sarokba kúszik, egy fülkébe, valamiféle német császár szobrának oltalma alá.

— No, fritz, fedezz csak egy ideig! — kocogtatja meg a szobrot és hozzátámaszkodva eldob egy kézigránátot.

A közelben tartózkodó németek megfutamodnak és Jegorov meg Kantarija tovább törtetnek.

...KANTARIJA ÉS JEGOROV SZŰK, sötét lépcsőkön hágnak felfelé. Mindenfelé harcolnak. A németek papírcsomókat halmoznak össze és meggyujtják. A füst végiggomolyog a szűk folyosókon, szinte leveri az embert a lábáról.

Egy keskeny lépcsőfokon Jegorov és Kantarija megállnak, hogy kifújják magukat és tájékozódjanak.

Fölöttük harcolnak, szekrényeket hengergetnek, bútort dobálnak. Alattuk harcolnak, papírt és szalmát gyujtogatnak.

— Előre? — kérdi bajtársát Jegorov.

— Előre! — válaszol Kantarija.

Feljebb kúsznak.

Iványov közben a falhoz lapul, kezében gránátot

szorongat. Észreveszi, hogy a sarok mögött, két lépésre tőle, egy német rejtőzködik és nehezen zihál.

Mindketten várnak, mint a vadászok. Egyszercsak Iványov hasraveti magát, a német gránát hátrább robban, ő pedig a sajátját pontosan dobja. Tovább kúszik, meg sem nézi, hogy mi maradt a németből.

Ezalatt Jegorov és Kantarija felért az épület tetejére, a bronzlovakhoz. Futnak, zihálnak, botladoznak a törmelékeken. A bronzlovok mellett széttárt karral Juszupov hever. Zajcev kis véres kendője az egyik bronzló hátán lengedez.

Jegorov és Kantarija a zászlót egy hasadt bronzlóba tűzik és lenéznek a tetőről a térre. Odarohan Iványov és meglátja a fekvő Juszupovot, odaugrik hozzá, karjába emeli:

— Juszuf, kedvesem, mi van veled? Nézd, Berlin a mienk! Nézd, hol vagyunk!

De Juszuf nem válaszol.

Iványov óvatosan leteszi a testét és lenéz a térre.

— Hurrá! — hagzik az egész téren és a Tiergartenben, a Spreetől a Brandenburgi Kapuig.

Sokezer harcos látta meg távolról a győzelem zászlaját a Reichstag fölött. Iványov letörli könnyeit és énekelni kezd:

„Ej, te, Ványa, Ványa..."

SZTÁLIN DOLGOZÓSZOBÁJA.

Sztálin elvtárs a telefonnál.

— No, mi van? Nem teszik le a fegyvert? Megparancsolom: minden erővel végső, döntő csapást kell

mérni a német csapatokra. Tüzelni a megsemmisítésig. A tüzet nem szabad beszüntetni az ellenség feltétel nélküli fegyverletételéig.

...FERGETEGES TÜZÉRSÉGI TÜZ rázza meg az eget és a földet.

Weidling német tábornok négykézláb közeledik első vonalainkhoz, kezében fehér zászlós botot tart.

A tábornok félhangon szitkozódik. Mögötte — szintén négykézláb — három katona kúszik és húzza maga után a nehéz tábornoki bőröndöket.

— Ezek komolyan jönnek — mondja az első vonalban őrségen álló katona és rájuk kiált:

— Halt!

...WEIDLING AZ ASZTALNÁL ül, a fejét fogja.

— Én vagyok Berlin védelmének parancsnoka — mondja és felzokog: — Ó, lidércnyomás, lidércnyomás! — és hintázza magát, mintha elviselhetetlen fájdalmat érezne.

— Ha lidércnyomás, akkor ideje befejezni — mondja vidáman a szobába lépő Csujkov. — Leteszik a fegyvert?

— Ó, ja, ja.

— Írja meg a parancsot.

— Ó, nem, nem! Rendkívül elcsigázott vagyok.

— Adjanak neki mikrofont. Forduljon csapataihoz és adja ki a parancsot, hogy tegyék le a fegyvert.

Weidling ingadozó léptekkel a mikrofonhoz megy és megkezdi felhívását Berlin helyőrségéhez:

— „1945 április 30-án a Führer öngyilkossággal vetett véget életének. Mi, akik hűséget esküdtünk neki, egyedül maradtunk. A Führer parancsa értelmében folytatnunk kellene a harcot Berlinért, tekintet nélkül arra, hogy az élelmiszer- és lőszerhiány, valamint az általános helyzet ezt a harcot értelmetlenné teszi.

Minden óra, amivel tovább folytatjátok a harcot, meghosszabbítja Berlin polgári lakosságának és sebesültjeinknek szörnyű szenvedéseit.

Mindenki, aki a Berlinért folyó harcban elesik, hiábavaló áldozatot hoz.

Egyetértésben a szovjet csapatok főparancsnokságával, elrendelem, hogy haladéktalanul hagyjátok abba a harcot és tegyétek le a fegyvert.

Weidling tüzérségi tábornok, Berlin védelmének parancsnoka."

Harcosaink már enélkül is százával szedik össze a foglyokat. Halomban hevernek a géppisztolyok, revolverek, kézigránátok és páncélöklök.

A REICHSTAG NAGYTERMÉBEN még ég valami, gomolyog a füst, sebesültek kúsznak és hörögnek, de már szovjet harcosok százai töltik meg a termet, írják fel nevüket a falakra, tisztelettel szemlélgetik a Berlinért folyó harc utolsó „csataterét".

Valamelyik frontszínház fiatal énekesnője ledobja magáról vattakabátját és köpenyét, hosszú estélyi ruha van rajta, fölhág egy ledőlt márványszobor talapzatára és dalolni kezdi a „Sztálin kantátát." Sokszáz hang veszi át a dalt, amely fenyegetőn száll a nemrég befejeződött harc tüze és füstje fölött.

A Reichstag előtti téren pedig már táncolnak. Egy türkmén katona kiveszi hátizsákjából féltve őrzött köpenyét és zubbonya fölé öltve, táncolni megy. Kantarija dobbal kíséri táncát és a tömeg tapsolni kezd. A harcosok sisakjain és csajkáin feliratok virítanak: „Vladivosztok-Berlin", „Tbiliszi-Berlin", „Sztálingrád-Berlin".

— Ni, az ördögök! Még enni sem hagynak rendesen — morogja egy orosz katona, leteszi konzervdobozát és befelé igyekszik a táncoló körbe, hogy ki ne maradjon.

Fogoly leány fut be a körbe. Utána egy másik.

Miközben az egész tér énekel és táncol, az emberek tucatjával futnak a Reichstag falához, és rónak rá krétával vagy vésnek bele késsel feliratokat:

„Bakuból jöttem, Berlinbe értem, ha kell, messzebb is elmegyek. Arsak Mnacakanjan."

Egy másik szerző bajtársai vállára hág s azt írja, amit lentről mondanak neki— nyilván nagyon mulatságos dolog lehet, mert mind kacagnak, kórusban mondogatják — egyik a másiknak adja tovább. Lehet, hogy gúnyvers Hitlerről vagy útravaló a számára.

Oldalt ukránok énekelnek. Énekel Alekszej Iványov is. A Reichstag széles, gránitlépcsőjén áll s ezer meg ezer kedves arcot lát maga előtt. Szeme könnybelábad. Natasára gondol és a nagy győzelem örömét elnyomja

benne a bánat. O nincs vele, s lehet, hogy már soha nem is lesz. Pedig Natasa ugyanitt áll, a Reichstag előtti hatalmas téren, ezer meg ezer szovjet ember között és szeméből az öröm könnyei peregnek. Ezekben a pillanatokban ő is Alekszejre gondol és néha már szinte az az érzése, mintha a fiú hangja csengene mellette; s még mintha kedvenc dalát is hallaná: „Eh te, Ványa!" Keresni kezdi, de ebben a tömegben lehetetlen valakit megtalálni.

A BRANDENBURGI KAPU árnyékában eközben két tábornok áll, két Vaszilij Ivánovics: Kuznyecov, a III. rohamhadsereg és Csujkov, a VIII. gárdahadsereg parancsnoka.

— Gratulálok a Reichstaghoz, Vaszilij Ivánovics — mondja Csujkov.

— Gratulálok a Birodalmi Kancelláriához, Vaszilij Ivánovics — mondja Kuznyecov.

Ott állnak és mélabúsan szemlélik a harcosok táncát, hallgatják a sokhangú kórust.

Az egész Unter den Linden és a Charlottenburger Chaussée közeli szakaszát zsúfolásig megtöltötték a tankok, ágyúk, szállítókocsik, önvontatású fegyverek, katyúsák. Még egy sztálingrádi teve is áll ott, lustán rág valamit, csodálkozva kapkodja fejét a zajra és zenére. Az emberek még mindig jönnek és jönnek. Motorkerékpáron, kerékpáron, teherautón, kordékon, lovon érkeznek a Reichstaghoz, zászlókkal és lobogókkal.

— Derekasan táncol az ifjúság — mondja irígyen Kuznyecov.

— Már miért ne táncolnának? — kérdi Csujkov. — A háborút befejezték, hazamennek... Hanem mi ketten, Vaszilij Ivánovics, munkanélküliek lettünk — jelenti ki bánatosan.

Kuznyecov válaszol:

— Igen, olyasfélék.

Egymásra néznek és elmosolyodnak. Örülnek, hogy a háború végetért, de még nem akarják elhinni, hogy ez valóban a vége.

A REPÜLŐGÉP kört ír le az égő Berlin felett. Ezernyi szájból egyetlen szó szakad ki: Sztálin! Autók hosszú sorai és katonák meg felszabadítottak tömegei igyekeznek a repülőgép leszállási helyéhez, hogy üdvözöljék a földreszálláskor azt, akihez sorsuk, boldogságuk fűződik. Oroszok vannak itt, csehek, franciák, jugoszlávok, angolok és amerikaiak. Valamennyien hazájuk himzett zászlajával.

Alekszej Iványov az elsők között van, akik a repülőtérre értek. Idegei a végsőkig feszültek. Az az érzése, hogyha nem látja meg Sztálint, sorsa másképpen alakul, elhagyja a szerencse.

Natasa is idetart orosz leányok társaságában.

A repülőtéren váll váll mellett áll a tömeg és az eget nézi, ahonnan fel kell tűnnie Sztálin repülőgépének. Végre a világospiros szárnyú, hatalmas acélmadár alacsonyan megjelenik a fejek fölött. Mindenki

rohanni kezd, egymással versenyezve. Mindenki elsőnek akarja meglátni Sztálint.

Alekszej két lépésnyire van Natasától, de Natasa ebben a pillanatban nem is gondol rá. Most minden gondolata csak Sztálinhoz kapcsolódik. Meglátni őt és hallani a hangját most azt jelenti, hogy megérzi saját győzelmét, felismeri saját erejét és olyan boldogságot él át, amilyen talán csak egyszer adódik az életben.

Fut, sovány és gyenge karjával félrelök mindenkit, aki előtte van és könnyek szöknek a szemébe, ha a nála ügyesebbek félreszorítják.

Közben Sztálin már kilépett a fülkéből és a tömegtől körülövezve mosolyog, tapsol a győzteseknek. Végül kis mozdulatot tesz előre. A tömeg szétválik, szűk kis utat nyit. Alekszej és Natasa, Sztálinhoz közeledve, szinte egymás mellé kerül. Sztálin a tömeghez fordul:

— Elvtársak! Bekövetkezett a népünk által a német imperializmuson aratott nagy győzelem történelmi napja. A Szovjetúnió győzelmet ünnepel, bár nem készül sem felosztani, sem megsemmisíteni Németországot. Mostantól kezdve Európa fölött a népek szabadságának és a népek közti békének nagy zászlaja leng majd!

Alekszej és Natasa tapsol, ügyet sem vetve a körülállókra, és semmit sem látva Sztálin szeretett és kedves arcán kívül.

De az öröm nem akar egyedül maradni. Szeret szívből szívbe áradni — és Natasa arra néz, aki mellette áll, hogy megossza vele örömét. Egy pillanatra oldaltnéz és kezdetben nem figyeli meg szomszédját, de aztán ismét arranéz, nem mer hinni a szemének,

újra odanéz és szomszédja nyakába veti magát. Alekszej az.

Alekszej első pillanatban nem érti meg, miről van szó. Az utóbbi napokban többszáz felszabadított leány ölelte és csókolta meg — és számára ez most nem tűnik helyénvalónak. De fülébe hatol Natasa felejthetetlenül kedves hangja: megremeg és aztán már semmivel sem törődve, átfogja fekete, naptól és háborútól égetett kezével és magához szorítja. Sztálin három lépésre van tőlük, megáll és gyengéd mosollyal nézi a két, háború forgatagában egymást elvesztett lélek találkozását. Nézi, atyaian mosolyog és tapsol nekik, mintha jelenlétével megerősítené és mosolyával megáldaná az életüket.

Natasa hozzálép és bátran a szemébe nézve így szól:

— Megcsókolhatom, Sztálin elvtárs? Mindenért, mindenért, amit népünkért, értünk tett.

Sztálin, kissé zavartan a váratlan kéréstől, szétt árja karjait.

Vége

Ebből a regényből készült a

BERLIN ELESTE

című hatalmas, színes szovjet film, melyet magyar szinkron szöveggel mutatnak be filmszínházaink.

Forgatókönyvét írták: Pavlenko és Csiaureli
Rendezte: M. Csiaureli
Zenéjét szerezte: D. Sosztakovics
Operatőr: L. Koszmatov

Szereplők:

Sztálin	Gelovani (Mányai Lajos)
Alekszej Iványov ...	B. Andrejev (Farkas Antal a. n.)
Natasa Rumjanceva	M. Kovaleva (Pálfalvi Éva)
Iványov édesanyja..	Sz. Giacintova (Könyves-Tóth Erzsi)

Ára: kötve 11·— Ft